

Kształcenie umiejętności czytania wśród uczniów

Materiały dla nauczycieli w szkole podstawowej

Część 2

Teksty literackie

Redakcja merytoryczna

Joanna Kaźmierczak (Krajowy koordynator badania PIRLS 2021)

Omówienie zadań do *Tekstów wykorzystanych w badaniu PIRLS 2016 i 2021* oraz opracowanie części *Jak wykorzystać teksty do ćwiczeń z uczniami* – przykłady: Dorota Bielawska, Biserka Cejović, Dorota Kaleciak, Anna Miłoszewska, Dorota Plata

Recenzja: Wioleta Dobosz-Leszczyńska

Ilustracje na s. 63, 64, 70, 71: Anna Nowak

Projekt okładki i skład: Marcin Broniszewski

Zdjęcia na okładce: Shutterstock

Korekta: Elżbieta Łanik

Publikacja zawiera teksty, zadania oraz ilustracje wykorzystane w edycjach badania PIRLS 2016 i PIRLS 2021, które mogą być powielane nieodpłatnie wyłącznie w celach edukacyjnych i naukowych, z zachowaniem wszelkich wymogów wynikających z prawa autorskiego. Cytowanie oraz wykorzystywanie danych jedynie z podaniem źródła.

Prue Anderson, *Marta i czerwona kura* (s. 10–14). Tytuł oryginału: *Macy and the red hen*.

Przedruk za zgodą autorki. Ilustracje: TIMSS & PIRLS International Study Center, Boston College

Elaine L. Lindy, *Pusta doniczka* (s. 28–32). Tytuł oryginału: *Empty Pot Retold*.

Tekst pochodzi z *Absolutely Whootie: Stories to Grow By*: <http://www.storiestogrowby.com>

Ilustracje: Jennifer Moher © 2010 IEA.

Daniel Pennac, *Lśniący Słomka* (s. 46–49). Tytuł oryginału: *The Eye of the Wolf*. Tłum. Sarah Adams, Candlewick Press. Copyright © 2002 by Daniel Pennac.

Ilustracje © 2002 by Max Grafe. Podjęto starania w celu uzyskania zgody właścicieli praw.

Teksty i zadania wykorzystane w badaniu PIRLS zostały opracowane w języku polskim przez polskie zespoły badawcze PIRLS 2016 i PIRLS 2021.

ISBN 978-83-67385-29-9

Wzór cytowania

Kaźmierczak, J. (red.). (2023). *Kształcenie umiejętności czytania wśród uczniów. Materiały dla nauczycieli w szkole podstawowej. Część 2. Teksty literackie*. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych Instytut Badań.

Copyright © Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2023

Wydawca

Instytut Badań Edukacyjnych

ul. Górczewska 8

01-180 Warszawa

tel. (22) 241 71 00; www.ibe.edu.pl

Egzemplarz bezpłatny

Publikacja powstała w ramach projektu „Badanie PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study – Międzynarodowe Badanie Postępów Biegłości w Czytaniu)” finansowanego ze środków Ministerstwa Edukacji i Nauki.

Instytut Badań Edukacyjnych uprzejmie dziękuje Autorom oraz Wydawcom za udzielenie zgody na zamieszczenie cytatów w niniejszej publikacji.

Krajowy zespół badania PIRLS 2021 bardzo dziękuje uczniom za udział w badaniu oraz ich rodzicom za wyrażenie na to zgody. Składamy również podziękowania dyrektorom i nauczycielom z badanych szkół za współpracę i pomoc w zorganizowaniu badania w szkołach.

Spis treści

Od Wydawcy.....	4
-----------------	---

Teksty wykorzystane w badaniu PIRLS 2016 i 2021

Marta i czerwona kura.....	9
----------------------------	---

Pytania.....	15
--------------	----

Pusta doniczka.....	27
---------------------	----

Pytania.....	33
--------------	----

Lśniąca słomka.....	45
---------------------	----

Pytania.....	50
--------------	----

Jak wykorzystać teksty do ćwiczeń z uczniami – przykłady

Historia o akceptacji: Stoję murem za Bartkiem.....	62
---	----

Pytania.....	65
--------------	----

Ja wam pokażę!.....	69
---------------------	----

Pytania.....	73
--------------	----

Od Wydawcy

Umiejętność czytania jest jedną z umiejętności podstawowych, która umożliwia pełne uczestnictwo w kulturze, życiu społecznym, w dużym stopniu wpływa też na osiągnięcia szkolne uczniów.

Należy tu wyraźnie podkreślić, że czytanie wykracza jednak poza umiejętność rozpoznawania liter, składania ich w słowa czy zdania. Niezbędnym elementem czytania jest rozumienie. Aby wydobyć z liter, ze słów i zdań ich znaczenie, należy przeprowadzić szereg operacji myślowych. Osoba, która zdobyła umiejętność czytania na odpowiednim poziomie, potrafi tworzyć znaczenie, rozumie tekst, zna skuteczne strategie czytania, potrafi też poddać refleksji teksty różnego rodzaju.

Należy zatem pamiętać, że tylko osiągnięcie odpowiedniego poziomu umiejętności czytania może być gwarancją pełnego i świadomego uczestnictwa we współczesnym świecie. Bez tego pozostajemy jedynie biernym obserwatorem rzeczywistości lub, co gorsza, łatwym obiektem manipulacji – w każdej sferze życia. W dobie szumu informacyjnego, fake newsów, pseudoautorytetów i wciąż obniżającego się poziomu prezentowanych w mediach treści, to właśnie takie czynności, składające się na czytanie ze zrozumieniem, jak interpretacja i selekcja informacji, łączenie faktów, rozpoznawanie związków przyczynowo-skutkowych, stają się na co dzień podstawą bezpiecznego funkcjonowania. Upraszczając, można powiedzieć, że od tego, jak dobrze nasze dzieci będą potrafiły czytać, zależy, jakie społeczeństwo będą budować.

Przed nauczycielami, szczególnie nauczania początkowego, bo to od nich uczniowie przejmują pierwsze nawyki związane z czytaniem, pojawia się następujące wyzwanie: konieczność kształcenia wśród uczniów umiejętności czytania na jak najwyższym poziomie od początku ich edukacji, z uwzględnieniem przeróżnych rodzajów tekstów, z którymi dzieci stykają się od najmłodszych lat. Kanon lektur zdecydowanie już nie wystarcza.

Dlatego, aby pomóc nauczycielom w realizacji tego bardzo odpowiedzialnego zadania, oddajemy w ich ręce unikatowe materiały dydaktyczne. Składają się na nie teksty i zadania, opracowane przez ekspertów z całego świata zajmujących się badaniami nad umiejętnością czytania wśród dzieci. Jest to pierwsza taka publikacja. W części pierwszej zamieszczono teksty użytkowe i zadania, które zostały wykorzystane w badaniu PIRLS w latach 2016 i 2021. Do każdego tekstu dołączono również omówienie zadań oraz prezentację wyników uzyskanych przez polskich uczniów na tle średniej międzynarodowej. W drugiej części znajdują się materiały, opracowane przez nauczycieli języka polskiego, które prezentują, jak wykorzystywać różne dostępne teksty do pracy z uczniami, w jaki sposób formułować pytania, jak ocenić, czy uczeń rzeczywiście dobrze zrozumiał tekst.

Jest to druga część serii materiałów do kształcenia umiejętności czytania wśród uczniów.

Pierwsza część zawiera teksty użytkowe. Liczymy na to, że materiały te będą przydatne dla wszystkich nauczycieli, którzy dokładają starań, by nauka w szkole była ciekawsza i skuteczniejsza. Chcielibyśmy, aby przygotowane materiały służyły jako źródło inspiracji i stanowiły przykład wykorzystywania tego rodzaju narzędzi w trakcie nauczania czytania. Zaprezentowane teksty i zadania mogą być wykorzystywane do kształcenia umiejętności czytania wśród uczniów klas III–VII, podczas pracy na lekcji lub jako część zadania domowego.

Badanie PIRLS

PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) – Międzynarodowe Badanie Postępów Biegłości w Czytaniu to międzynarodowy, cykliczny program pomiaru osiągnięć szkolnych uczniów. Badanie jest realizowane co pięć lat (pierwszą edycję przeprowadzono w 2001 roku) i jest jednym z największych na świecie projektów badawczych dotyczących osiągnięć edukacyjnych. Badanie jest organizowane przez Międzynarodowe Stowarzyszenie Mierzenia Osiągnięć Szkolnych – IEA (International Association for the Evaluation of Educational Achievement), z siedzibą w Amsterdamie. Od 2016 roku badanie w Polsce przeprowadza Instytut Badań Edukacyjnych. W każdej edycji badania bierze udział kilkadziesiąt krajów z całego świata. Badani są uczniowie dziesięcioletni. W latach 2016 i 2021 w badaniu PIRLS w Polsce wzięli udział uczniowie klasy czwartej szkoły podstawowej.

Głównym celem badania PIRLS jest dokonanie pomiaru umiejętności rozumienia czytanego tekstu. W programie PIRLS określa się osiągnięcia szkolne uczniów za pomocą testu opracowanego przez międzynarodowy zespół ekspertów.

Materiały wykorzystywane w badaniu PIRLS

Umiejętności uczniów sprawdzane są za pomocą testu osiągnięć. Uczniowie otrzymują zeszyty zawierające dwa teksty: literacki i użytkowy, wraz z odnoszącymi się do nich pytaniami. W badaniu wykorzystuje się kilkanaście różnych zeszytów, zawierających kombinację różnych tekstów. Pytania mają sprawdzić m.in. umiejętność wyszukiwania informacji i prostego wnioskowania oraz umiejętność interpretowania i oceniania tekstu. Większość pytań to pytania otwarte, na które uczeń udziela jedno- lub kilkuzdaniowej odpowiedzi.

Na początkowych etapach przygotowania badania konsorcjum międzynarodowe, w porozumieniu z krajowymi zespołami, decyduje o zakwalifikowaniu do badania tekstu, do którego następnie opracowywane są zadania. Treść tekstu i pytań musi być odpowiednio dostosowana pod względem językowym i kulturowym do umiejętności i możliwości poznawczych dziesięcioletników z różnych krajów. Teksty w wersji polskiej zostały opracowane przez polskie zespoły badawcze PIRLS 2016 i 2021, a następnie zaakceptowane przez międzynarodowe konsorcjum badawcze.

Teksty literackie wykorzystywane w badaniu to przede wszystkim teksty fabularne, krótkie opowiadania lub baśnie. Wydarzenia, akcja i powiązanie przyczynowo-skutkowe przedstawione w tekstach literackich pozwalają czytelnikowi doświadczyć wielu sytuacji, czasem nierealnych, zastanowić się nad różnymi perspektywami i powiązać je z rzeczywistością. Ze względu na różnice w programach nauczania i różnice kulturowe w krajach uczestniczących w badaniu unika się niektórych form tekstów literackich, np. poezji, która bywa trudna do przetłumaczenia.

Teksty użytkowe to m.in. artykuły, reportaże, biografie, ulotki, materiały reklamowe. Bywają obudowane informacjami dodatkowymi lub porządkującymi, często wzbogaca je rysunek, zdjęcie ilustrujące opis lub tabela dokumentująca fakty. Informacje uzupełniające są wyróżnione graficznie, np. umieszcza się je w ramkach.

Cel badania dotyczący śledzenia trendu, czyli zmian w poziomie osiągnięć uczniów, wymaga, by wyniki pomiarów w kolejnych edycjach mogły zostać umieszczone na tej samej skali. Można to

uzyskać tylko, jeśli kolejne cykle badania mają wspólne pytania, co ma zastosowanie w badaniu PIRLS. Ponad połowa stosowanych w badaniu tekstów i zadań – to pytania wykorzystywane w poprzednich edycjach badania. Wielokrotne wykorzystywanie tych samych zadań wymaga zachowania najwyższych standardów poufności przez krajowe zespoły badawcze.

W niektórych krajach badanie PIRLS prowadzone jest w wersji elektronicznej – uczniowie rozwiązują zadania na komputerze/laptopie. Część zadań jest prostym odwzorowaniem zadań używanych w wersji papierowej, a część (ePIRLS) to zadania specjalnie przygotowane do czytania cyfrowego. Ten wariant badania pozwala uzyskać informacje o tym, jak dobrze uczniowie czytają, interpretują i oceniają informacje w środowisku imitującym środowisko internetu.

Badanie PIRLS w 2021 roku

Pierwsza edycja badania została przeprowadzona w 2001 roku. Edycja z 2021 roku stanowi więc podsumowanie 20-letniego cyklu badawczego. W 2021 roku badanie, oprócz formy papierowej, można było przeprowadzać w wersji elektronicznej. Polscy uczniowie, podobnie jak we wszystkich dotychczasowych edycjach, wzięli udział w papierowej wersji badania. Żeby zachować zgodność z celami badania wykorzystano 18 tekstów wraz z powiązаныmi z nimi zadaniami. Oprócz tekstów trendowych (wykorzystywanych w poprzednich edycjach badania) użyto tekstów o różnym poziomie trudności – od bardzo łatwych, do bardziej skomplikowanych i wymagających wyższego poziomu umiejętności czytelnicych; wyniki badania umieszczone są na tej samej skali osiągnięć.

Badanie PIRLS 2021 jest jedynym międzynarodowym badaniem osiągnięć uczniów, które zostało przeprowadzone w najtrudniejszym okresie pandemii COVID-19. W Polsce pilotaż badania odbył się w marcu 2020 roku, a badanie główne – w maju i czerwcu 2021 roku, zgodnie z pierwotnym harmonogramem. Warto podkreślić, że badanie było przeprowadzane w formie stacjonarnej, z zachowaniem zasad reżimu sanitarnego. Uczniowie przystąpili do badania natychmiast po otwarciu szkół, po wielu miesiącach nauki zdalnej. W wielu krajach badanie główne zrealizowano z opóźnieniem.

W 2021 roku pierwszy raz została zastosowana metoda quasi-adaptatywnego przydziału zeszytów testowych uczniom. Zgodnie z założeniami dotyczącymi adaptatywności testu, jedna trzecia zadań jest trudna, jedna trzecia – średnio trudna i jedna trzecia – łatwa. Adaptatywność w przydziale zadań uczniom (w ogólnym rozumieniu) polega na dostosowaniu trudności zadań przedstawianych uczniowi do poziomu jego umiejętności oszacowanych na podstawie rozwiązań zadań poprzednich. Zastosowanie tej metody umożliwia precyzyjniejsze oszacowanie umiejętności ucznia.

Rozpiętość wyników uzyskiwanych przez różne kraje w badaniu PIRLS jest bardzo duża, dlatego IEA przygotowało łatwiejsze zestawy zadań, z myślą o krajach, które osiągają przeciętnie bardzo słabe wyniki i w których większość uczniów nie radzi sobie z dotychczasowymi zadaniami. Równomierna dystrybucja zeszytów testowych z trudniejszymi i łatwiejszymi zadaniami we wszystkich krajach prowadziłaby do tego, że np. w Polsce (która ma bardzo wysokie wyniki) bardzo wielu uczniów rozwiązałoby test bez żadnych problemów (test byłby dla nich zbyt łatwy). Uzyskane wówczas wyniki nie odzwierciedlałyby faktycznego poziomu ich umiejętności. Dlatego zaproponowano

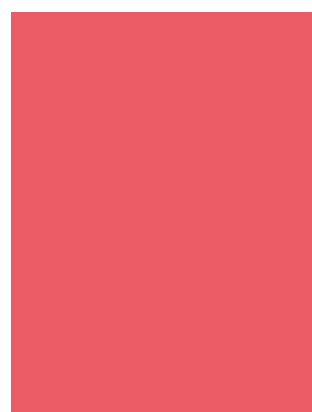
nierówną dystrybucję zeszytów w różnych krajach. Polska należy do grona 9 krajów, które w poprzednich edycjach badania uzyskały najlepsze wyniki. W 2021 roku w polskiej edycji badania proporcja zeszytów trudnych do łatwych wynosiła 70/30. Wszystkie wyniki uzyskane w badaniu są później przeliczane za pomocą zaawansowanych statystycznie procedur. Takie opracowanie wyników umożliwia porównywanie osiągnięć uczniów z poszczególnych krajów.

Więcej informacji na temat założeń teoretycznych badania PIRLS, jego metodologii i wyników badania w 2021 roku znajduje się w raporcie z badania na stronie internetowej pirls.ibe.edu.pl: Kaźmierczak, J., Bulkowski, K. (red.). (2023). *Przeczytać i zrozumieć. Wyniki międzynarodowego badania osiągnięć czwartoklasistów w czytaniu PIRLS 2021*. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych.

**Teksty wykorzystane
w badaniu
PIRLS 2016 i 2021**

Marta i czerwona kura

Marta i czerwona kura

Prue Anderson

Marta wyjęła zatyczkę z drzwiczek klatki. Otworzyła je i uśmiechnęła się na widok chmury kur rozbiegających się po podwórku. Gdacząc i strosząc pióra, przypadły do resztek z obiadu, które Marta im rozsypała. Dowodzenie, jak zawsze, objęła czerwona kura. Zagarniała dla siebie najlepsze kąski, dziobała każdą kurę, która odważyła się wejść jej w drogę, trzepotała skrzydłami i w ogóle robiła mnóstwo zamieszania.

– Dlaczego inne kury pozwalają tej czerwonej tak się rządzić? – zapytała Marta swoją mamę.

– Kury mają porządek dziobania – wyjaśniła mama. – Rządzi kura najodważniejsza i najsilniejsza. Może dziobać wszystkie inne kury, a żadna nie może dziobać jej. Następna kura w porządku dziobania może dziobać wszystkie inne, z wyjątkiem kury na górze, i tak to idzie aż do biednej kury na samym dole. Naprawdę jej współczuję. Ale kury lubią twarde przywództwo.

Marta nie była jednak przekonana. Co wieczór musiała zamykać kury w klatce, żeby nie dopadły ich lisy ani sowy. To było jej zadanie. Każdy w jej dużej rodzinie miał swoje zadanie. Zanim zapadł zmrok, wszystkie kury były już bezpieczne w swojej klatce. Wszystkie poza czerwoną. Udawała, że idzie w stronę klatki, ale w ostatniej chwili rzucała się w bok i czekała, aż Marta zacznie ją gonić.

Inny figiel polegał na tym, że kura siadała na środku podwórka. Gdy Marta zbliżała się do niej na wyciągnięcie ręki, tak że tylko się schylić i podnieść, kura zaczynała machać skrzydłami tak gwałtownie, że Marta nie mogła jej objąć, i uciekała. Kiedy w końcu czerwona kura doszła do wniosku, że Marta wystarczająco się za nią nabiegała, spokojnie ruszała w stronę klatki. Jej małe czerwone oczy błyszczały triumfem, gdy Marta zatrzaskiwała za nią drzwi klatki.

Marta próbowała zwabić czerwoną kurę jej ulubionym jedzeniem, które kładła w środku klatki przed zmierzchem, ale kura nie dawała się przekupić. Marta próbowała przestraszyć czerwoną kurę, uderzając o siebie pokrywkami, ale przestraszyła inne kury, i to tak, że przez dwa dni nie składały jaj.

Marta poszła do ojca.

– Muszę dać nauczkę tej czerwonej kurze – powiedziała. – Zostawię ją na noc na podwórku, niech walczy z lisami i sowami. To ją nauczy wchodzić do klatki, kiedy każę.

– Marto – powiedział ojciec, odwracając się do niej. – Kura nie potrafi walczyć z lisem czy sową, a my nie chcemy tracić naszych kur. Potrzebujemy wszystkich jajek, które składają. Poza tym – uśmiechnął się – to nie rozwiąże twojego problemu. Po prostu następna kura w porządku dziobania zajmie miejsce czerwonej. – I wrócił do swojej pracy.

Marta wpadła do kuchni.

– Mamo, nie lubię mojego zadania, wyznacz mi jakieś inne.

– Hm, to łatwe – powiedziała mama. – Ugotuj obiad.

Marta spojrzała na stertę warzyw na stole, które trzeba było oczyścić, pokroić i usmażyć, żeby nakarmić całą rodzinę.

– Możesz umyć naczynia.

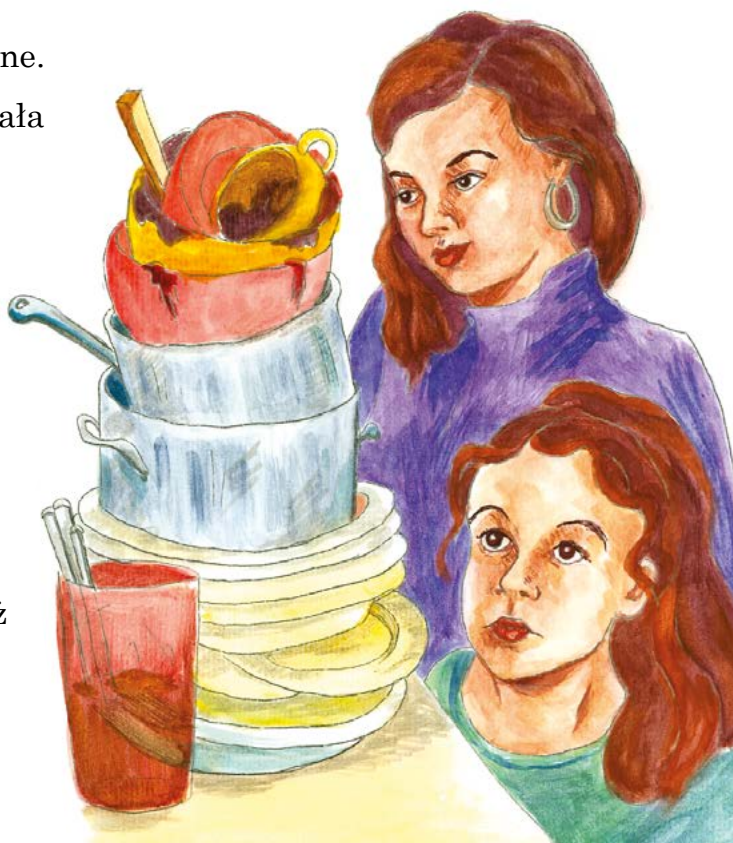
Marta spojrzała na stos brudnych patelni i garnków z poprzedniego wieczora wciąż piętrzący się w zlewie.

– Możesz zająć się dzieckiem.

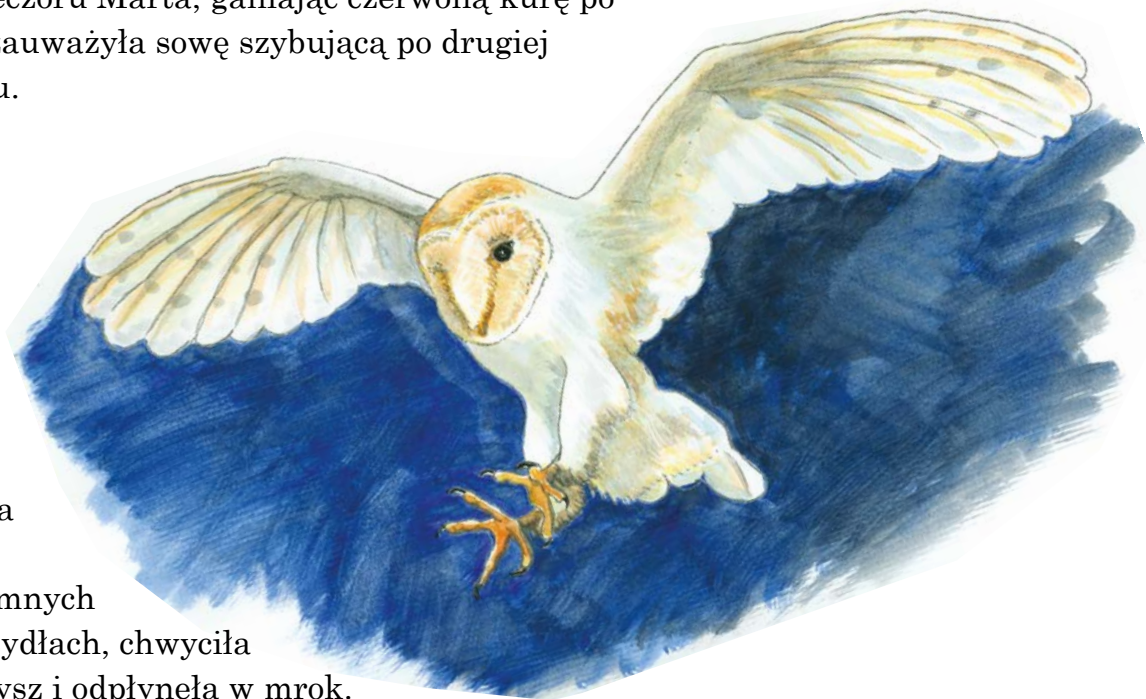
Marta spojrzała na swoją małą siostrzyczkę, która z radością rozgniatała banana na twarzy, włosach i ubraniu.

Marta wycofała się za drzwi kuchni.

– Ja lubiłabym twoje zadanie – zawołała za nią mama.

Tego wieczoru Marta, ganiając czerwoną kurę po podwórku, zauważyła sowę szybującą po drugiej stronie płotu.

Sowa zanurkowała w trawę na swoich ogromnych białych skrzydłach, chwyciła w szpony mysz i odplynęła w mrok. To nasunęło Marcie pewien pomysł. Następnego dnia wzięła drut i trochę białego płótna, zrobiła z nich dwa wielkie skrzydła i przyczepiła je do końca długiego kija. Swoją plan przedstawiła Staszekowi, swojemu bratu.

Wieczorem, gdy Marta jak zwykle uganiała się za czerwoną kurą, Staszek wszedł na podwórko z kijem przygotowanym przez Martę. Skrzydła w jego rękach zaczęły pikować w kierunku kury. Czerwona kura zatrzymała się, nastroszyła pióra, wściekle zagdakała i zaczęła bić skrzydłami, gotowa stawić czoła napastnikowi, ale białe skrzydła były coraz bliżej. Gdakanie czerwonej kury ucichło. Przywarła do ziemi z dziobem przygotowanym do ataku przy pierwszej sposobności. Nagle wkroczyła Marta.

Pytania

O czym opowiada tekst

Marta i czerwona kura to tekst literacki. Tekst opowiada o pewnej dziewczynce – Marcie, której obowiązkiem jest zaganianie stadka kur na wieczór do klatki, aby były bezpieczne. Marta ma zmartwienie z powodu czerwonej kury, będącej najwyżej w hierarchii stada. Każdego wieczoru kura sprawia kłopot podczas wchodzenia do klatki. Wreszcie Marta wpada na pomysł, jak zdyscyplinować nieposłuszną kurę. Walczy z przebranym za wielką sowę bratem, ratując przy tym czerwoną kurę i od tej pory przestaje mieć problemy z zachowaniem nieposłusznnej kury.

Wskazówki do dalszej pracy z uczniami

Dalsza praca z uczniami może dotyczyć tematu pomysłowości i znajdowania nowych, oryginalnych rozwiązań codziennych problemów, z którymi borykają się uczniowie. Innym tematem możliwym do poruszenia w czasie pracy na lekcji jest temat cech charakteru, zdolności, talentów. Tematy, które mogą być poruszane w ramach tych lekcji to jeszcze np. zagadnienia dotyczące posłuszeństwa, hierarchii, przywództwa.

W badaniu PIRLS do tekstu dołączono 16 zadań: 8 zadań zamkniętych i 8 otwartych. Polscy uczniowie doskonale radzą sobie z tekstami literackimi. Nie inaczej było i tym razem – w większości pytań wypadli znacznie powyżej średniej międzynarodowej.

Pytanie 1

Co robi Marta na początku opowiadania?

- A. Łapie kurę.
- B. Karmi kury.
- C. Szuka jajek.
- D. Zbiera pióra.

Odpowiedź poprawna

B – Karmi kury.

Co uczeń musi zrobić, by wykonać to zadanie?

Uczeń musi wyszukać informacje w tekście. Są one wprost wyrażone w wypowiedzi narratora, który opowiada, że Marta wypuściła kury z klatki, a one rzuciły się na resztki obiadu, które dziewczynka wysypała. Zadanie było łatwe, a wynik polskich uczniów był dosyć wysoki, tylko nieznacznie niższy od średniej międzynarodowej.

	Średnia międzynarodowa	Polska
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	88,0	87,4

Pytanie 2

W jaki sposób autorka charakteryzuje czerwoną kurę?

- A. Opisuje wygląd czerwonej kury.
- B. Opisuje ulubione jedzenie czerwonej kury.
- C. Opisuje miejsce, w którym żyje czerwona kura.
- D. Opisuje zachowanie czerwonej kury.

Odpowiedź poprawna

D – Opisuje zachowanie czerwonej kury.

	Średnia międzynarodowa	Polska
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	79,1	88,6

Pytanie 3

Dlaczego mama Marty współczuje kurze na samym dole porządku dziobania?

Odpowiedź jest poprawna (1 pkt), jeśli uczeń wskazuje, że kura na samym dole kurzej hierarchii ma najgorszy los, ponieważ wszystkie inne kury ją dziobią/ nie może dziobać żadnej kury/ żyje w najgorszych warunkach:

- Wszystkie inne kury mogą ją dziobać.
- Nie może dziobać żadnej kury.
- Wszyscy nią rządzą.
- Liderka dyryguje nią.
- Dostaje najgorsze resztki na obiad.

Odpowiedź jest niepoprawna (0 pkt), jeśli jest inna, wynikająca z niezrozumienia pojęcia porządku dziobania, ogólnikowa, niezwiązana z tekstem lub powtarzająca pytanie; gdy uczeń pisze np.:

- Może jest chora.
- Wszystkie inne kury siedzą na niej.
- Bo przed nią długa droga, nim zostanie szefową.
- Bo kury lubią twarde przywództwo.

Co uczeń musi zrobić, by wykonać to zadanie?

Aby poprawnie rozwiązać to zadanie, uczeń musi dokonać prostego wnioskowania, odwołując się do informacji w tekście. Pytanie to sprawdza zrozumienie kluczowego pojęcia w tekście – „porządku dziobania”. Z tym zadaniem poradziła sobie ponad połowa polskich uczniów.

	Średnia międzynarodowa	Polska
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	45,3	57,3

Pytanie 4

Dlaczego czerwona kura płata figle Marcie?

Odpowiedź jest poprawna (1 pkt), jeśli uczeń wskazuje, że czerwona kura jest na szczycie kurzej hierarchii: jest na górze porządku dziobania/ uważa się za szefową/ myśli, że jest lepsza:

- Ta kura jest na górze porządku dziobania.
- Ta kura się rządzi.
- Nie chce robić, co Marta jej każe, bo ona jest szefową.
- Żeby pokazać, że jest lepsza od Marty.
- Czerwona kura myśli, że jest najlepsza.
- Czerwona kura myśli, że może płatać figle, bo jest najsilniejsza i odważna.

Odpowiedź jest niepoprawna (0 pkt), jeżeli uczeń pisze ogólnikowo, nie na temat, powtarza pytanie, np.:

- Nie lubi siedzieć w klatce/ wracać do klatki.
- Chce zostać na podwórku na całą noc.
- Kura jest niegrzeczna.
- Nie lubi Marty.
- Nie chce robić, co Marta każe.
- Lubi się ganiać.

Co uczeń musi zrobić, by wykonać to zadanie?

Aby poprawnie rozwiązać to zadanie, uczeń musi dokonać prostego wnioskowania, odwołując się do informacji w tekście. W tekście wyraźnie zaznaczono, że czerwona kura się rządzi i uważa się za lepszą niż inne kury. Wyjaśnienie porządku dziobania pojawia się również w rozmowie Marty z mamą.

Polscy uczniowie wypadają w tym zadaniu lepiej niż średnio uczniowie na świecie, ale w dalszym ciągu wynik wskazuje, że z poprawną odpowiedzią na pytanie poradziła sobie niespełna jedna czwarta uczniów, więc mają oni kłopot z pogłębioną interpretacją i wnioskowaniem łączącym różne części tekstu.

	Średnia międzynarodowa	Polska
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	17,7	22,5

Pytanie 5

Dlaczego Marta zatrzaskuje drzwi klatki?

- A. Marta jest rozgniewana.
- B. Drzwi trudno zamknąć.
- C. Zbliża się lis.
- D. Czerwona kura ucieka.

Odpowiedź poprawna

A – Marta jest rozgniewana.

Co uczeń musi zrobić, by wykonać to zadanie?

Aby poprawnie rozwiązać to zadanie, uczeń musi dokonać prostego wnioskowania, odwołując się do informacji w tekście. W tekście wyraźnie zaznaczono, że Marta musi długo gonić po podwórku za niesforną kurą, która dopiero kiedy widzi zmęczenie Marty, łaskawie wchodzi do klatki, a wtedy Marta zatrząskuje drzwiczki. To trzaśnięcie po długiej gonitwie oraz prośba Marty, aby zmienić jej domowe obowiązki, wskazują na negatywne emocje dziewczynki wynikające ze złośliwego zachowania kury.

Wynik, który osiągnęli polscy uczniowie, jest znacząco niższy niż średnia międzynarodowa – wskazuje on na to, że polscy czwartoklasiści nie do końca potrafili wywnioskować na podstawie sposobu zachowania Marty, jakie są jej emocje. Warto zadbać o to, żeby tego typu zadania częściej rozwiązywać wspólnie z uczniami na lekcjach.

	Średnia międzynarodowa	Polska
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	62,9	36,7

Pytanie 6

Marta chce, żeby czerwona kura weszła do klatki.

Podaj dwa sposoby zastosowane przez Martę, które nie zadziałały.

Odpowiedź jest całkowicie poprawna (2 pkt), jeśli uczeń podaje dwa przykłady z listy:

- Przenoszenie kury.
- Położenie pokarmu w środku klatki.
- Dzwonienie pokrywkami.
- Gonienie kury.

Odpowiedź jest częściowo poprawna (1 pkt), jeśli uczeń podaje tylko jeden przykład z powyższej listy.

Odpowiedź jest niepoprawna (0 pkt), jeśli uczeń nie odnosi się do sposobów stosowanych przez Martę, pisze ogólnikowo, na temat niezwiązany z tekstem lub powtarza pytanie, np.:

- Marta zrobiła sowę i nastraszyła czerwoną kurę.
- Marta zostawiła kurę na dworze na całą noc.
- Staszek pomógł Marcie.
- Przestraszyła kurę.
- Użycie skrzydeł.

Co uczeń musi zrobić, by wykonać to zadanie?

Uczeń musi wyszukać w tekście informacje podane wprost przez narratora. Zadanie nie wydaje się skomplikowane, wymaga uważnego przeczytania tekstu. Fragment opisujący figle kury i nieskuteczne działania Marty stanowi zwartą część tekstu, nie jest przerywany innymi wątkami. Za rozwiązanie zadania można było otrzymać 2 punkty (podanie dwóch nieskutecznych działań) bądź 1 punkt (jedno działanie). Odsetek polskich uczniów, którzy udzielili całkowicie poprawnej odpowiedzi, jest niższy od średniej międzynarodowej. Wyższy od średniej jest natomiast odsetek uczniów w Polsce udzielających częściowo poprawnej odpowiedzi (za 1 pkt). Część uczniów mogła przeoczyć prośbę w poleceniu: „Podaj dwa sposoby”, co może świadczyć o tym, że czwartoklasiści niedokładnie czytają pytania i polecenia.

	Średnia międzynarodowa	Polska
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi całkowicie poprawnej (2 pkt)	48,6	41,9
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi częściowo poprawnej (1 pkt)	23,3	41,1

Pytanie 7

Dlaczego tata nie zgadza się na pomysł Marty?

- A. Czerwona kura mogłaby zrobić sobie krzywdę.
- B. Czerwona kura mogłaby przestać znosić jaja.
- C. Tata uważa, że czerwona kura mogłaby zostać zabita.
- D. Tata chce dać kurze nauczki.

Odpowiedź poprawna

C – Tata uważa, że czerwona kura mogłaby zostać zabita.

	Średnia międzynarodowa	Polska
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	40,6	60,9

Pytanie 8

Tata mówi, że następna kura w porządku dziobania zajmie miejsce czerwonej.

Co ma na myśli?

Odpowiedź jest poprawna (1 pkt), jeśli uczeń zauważy, że stado zawsze ma lidera i że czerwona kura zostanie zastąpiona przez inną kurę, a sytuacja Marty nie ulegnie zmianie. Porządek dziobania

zostanie zachowany i problem się powtórzy/Jeśli zabraknie czerwonej kury, następna będzie robić to samo, np.:

- Wszystko będzie jak przedtem, nie ma sensu, żeby lis zjadł tę kurę.
- To znaczy, że jeśli czerwona kura zostanie zabita, to następna kura zajmie jej miejsce i będzie robić to samo.
- Ma na myśli, że to nie ma sensu, bo inna kura zajmie jej miejsce i też będzie złościć Martę.
- Bo stado zawsze ma jakiegoś lidera.

Odpowiedź jest niepoprawna (0 pkt), jeśli uczeń pisze zbyt ogólnikowo, nie nawiązuje do tekstu lub powtarza pytanie, np.:

- Druga kura zajmie miejsce pierwszej [powtarza fragment pytania].
- Inna kura zostanie szefową.
- To znaczy, że czerwona kura będzie zabita.
- Że to nie rozwiąże problemu Marty [nie wiadomo dlaczego].

Co uczeń musi zrobić, by wykonać to zadanie?

Uczeń musi wyszukać w tekście informację podaną przez tatę Marty („następna kura w porządku dziobania zajmie miejsce czerwonej”) i ją zinterpretować, zrozumieć jej znaczenie w kontekście całego tekstu. Zadanie było dla uczniów trudne. Polscy uczniowie wypadli w nim co prawda lepiej niż uczniowie z innych krajów, ale mimo to aż ponad 60% odpowiedzi było błędnych.

	Średnia międzynarodowa	Polska
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	20,0	32,3

Pytanie 9

Dlaczego mama mówi: „Ja lubiłabym twoje zadanie”?

- A. Mama współczuje Marcie.
- B. Marta powinna więcej pomagać w domu.
- C. Mama naprawdę lubi zajmować się kurami.
- D. Marta powinna zrozumieć, że zadania mamy są trudniejsze.

Odpowiedź poprawna

D – Marta powinna zrozumieć, że zadania mamy są trudniejsze.

	Średnia międzynarodowa	Polska
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	54,5	67,4

Pytanie 10

Jak Marta wpadła na swój pomysł?

- A. Staszek, brat Marty podsunął jej plan.
- B. Marta zobaczyła, jak sowa łapie mysz.
- C. Tata Marty opowiedział jej o sowach.
- D. Marta zauważyła drut i białe płótno.

Odpowiedź poprawna

B – Marta zobaczyła, jak sowa łapie mysz.

	Średnia międzynarodowa	Polska
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	69,7	79,9

Pytanie 11

Po co Marta robi białe skrzydła na kiju?

- A. Żeby wyglądały jak pióra kur.
- B. Żeby podjąć decyzję.
- C. Żeby wyglądały jak sowa.
- D. Żeby zaimponować Staszкови.

Odpowiedź poprawna

C – Żeby wyglądały jak sowa.

	Średnia międzynarodowa	Polska
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	78,8	87,4

Pytanie 12

Marta „uderzyła rękami i odepchnęła” białe skrzydła.

Co miała sobie pomyśleć kura?

- A. Że Marta ratuje kurę.
- B. Że Marta rozgniewała się na kurę.
- C. Że Marta bardzo się boi sowy.
- D. Że Marta bawi się z sową.

Odpowiedź poprawna

A – Że Marta ratuje kurę.

	Średnia międzynarodowa	Polska
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	70,4	82,3

Pytanie 13

O tym, jaka jest Marta, dowiadujemy się z tego, co robi w opowiadaniu.

Napisz, jaka jest Marta, i podaj dwa przykłady z opowiadania, które o tym świadczą.

Odpowiedź jest całkowicie poprawna (3 pkt), jeśli uczeń podaje przynajmniej **dwie** czynności (przesłanki) z tekstu, które świadczą przynajmniej o **jednej** cesze Marty (np. Marta jest stanowcza, ponieważ nie poddaje się, gdy czerwona kura jest niegrzeczna, i szuka różnych sposobów, żeby ją zapędzić do klatki);

UWAGA. Ponieważ Marta ma złożoną osobowość, dopuszczalne są odpowiedzi spoza listy, jeśli tylko są poprawnie uzasadnione.

Przesłanki	Wniosek
Wymyśla twórcze rozwiązanie swojego problemu.	Mądra, pomysłowa
Nie poddaje się, dąży do sukcesu. Irytuje ją zachowanie kury.	Stanowcza, zdecydowana, rozgniewana, nie godzi się z porażką
Codziennie wypełnia swoje obowiązki.	Sumienna
Zadaje pytania, żeby zrozumieć, na czym polega jej problem.	Ciekawska, dociekliwa

- Marta jest [W] stanowcza, ponieważ [P1] nie poddaje się, gdy czerwona kura jest niegrzeczna, i [P2] szuka różnych sposobów, żeby ją zapędzić do klatki.
- Marta [W] ma zły humor, bo [P1] trzaska drzwiami klatki i [P2] wpada ze złością do kuchni.
- [W] Jest mądra, ponieważ [P1] wpada na pomysł ze skrzydłami i [P2] próbuje zwabić kurę do klatki jej ulubionym jedzeniem.
- [W] Jest odpowiedzialna, bo [P1] dba, żeby kury były bezpieczne, i [W] jest twórcza, bo [P2] wymyśla plan, jak użyć sowy.
- Marta [W] jest bystra, ponieważ [P1] w końcu ma kurę w klatce. Marta [W] nie poddaje się, bo [P2] próbuje cztery lub pięć razy.

Odpowiedź jest częściowo poprawna (2 pkt), jeśli uczeń podaje jedną czynność, która świadczy o jednej cesze Marty

- [W] Jest humorzasta i [P1] złości się na kurę.
- [P1] Chce, żeby kura robiła, co jej każe, bo [W] lubi rządzić.

Odpowiedź jest częściowo poprawna (1 pkt), jeśli uczeń podaje jedną cechę bez czynności lub z ogólnikowo opisaną czynnością.

- Ona jest mądra i bystra.
- Ma dużo dobrych pomysłów.
- Nie przestaje próbować.
- Złości się.

Odpowiedź jest niepoprawna (0 pkt), jeśli uczeń nie podaje żadnej cechy; cecha, o której pisze, jest niezwiązana z tekstem, odpowiedź jest ogólnikowa lub powtarzająca pytanie, przykładowo:

- Jest miła.
- Jest dobrą dziewczynką.
- Robi dużo dobrych rzeczy.
- Jest troskliwa, mądra, ładna, uprzejma, kochająca [z tekstu to nie wynika].
- Jest zła i wesoła/ zła i szczęśliwa [sprzeczność].
- Lubi to, co robi [nieprawda].

Co uczeń musi zrobić, by wykonać to zadanie?

Zadanie jest dosyć skomplikowane, uczeń musi znaleźć w tekście odpowiednie informacje, powiązać je i poprawnie zinterpretować. Zadanie okazało się najtrudniejsze z całego zestawu pytań, o czym świadczy niewielki odsetek uczniów, którzy wykonali to zadanie całkowicie poprawnie. W tekście nie ma bezpośredniej charakterystyki bohatera, uczeń musi odnaleźć w nim odpowiednie sytuacje i działania bohaterki, a następnie wywnioskować na ich podstawie, jakimi cechami odznacza się Marta.

W opowiadaniu pojawiają się momenty, w których wyraźnie widać pomysłowość, dociekliwość, sumienność, odpowiedzialność, a także mądrość dziewczynki.

Polscy uczniowie w porównaniu z uczniami z innych krajów poradzili sobie z tym trudnym zadaniem bardzo dobrze.

	Średnia międzynarodowa	Polska
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi całkowicie poprawnej (3 pkt)	14,6	31,9
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi częściowo poprawnej (2 pkt)	17,8	21,3
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi częściowo poprawnej (1 pkt)	20,3	27,9

Pytanie 14

Dlaczego pod koniec opowiadania Marta znajduje się na górze porządku dziobania? Uzasadnij odpowiedź na podstawie opowiadania.

Odpowiedź jest poprawna (1 pkt), jeśli uczeń zauważy, że Marta potrafiła rozwiązać swój problem. Marta przechytrzyła kurę, każąc jej myśleć, że ją uratowała/że sowa była prawdziwa/Marta pokazała, że jest silniejsza i odważniejsza niż kura.

- Przechytrzyła kurę, więc kura pomyślała, że Marta jest lepsza.
- Marta udała, że odstrasza sowę.
- Czerwona kura myśli, że Marta ją uratowała.
- Kura uważa, że Marta jest odważna.
- Uratowała kurę przed sową.
- Odpędziła sowę.
- Przestraszyła czerwoną kurę.

Odpowiedź jest niepoprawna (0 pkt), jeśli uczeń pisze o czymś innym, zbyt ogólnikowo, na tematy niezwiązane z pytaniem lub powtarza pytanie, np.:

- Marta rządzi.
- Marta jest szefową.
- Ponieważ tak powiedział Staszek.

Co uczeń musi zrobić, by wykonać to zadanie?

To zadanie jest dosyć trudne i bada zrozumienie skutków intrygi Marty, a zarazem zrozumienie całości tekstu. Uczeń powinien wnikliwie przeczytać opowiadanie, a zwłaszcza fragment dotyczący odstraszenia sowy i reakcji czerwonej kury. Warto zauważyć, że polscy uczniowie znakomicie poradzili sobie z tym pytaniem.

	Średnia międzynarodowa	Polska
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	42,8	59,8

Pytanie 15

Jak myślisz, co zrobi czerwona kura, kiedy następnym razem Marta będzie zamykać kury w klatce?

Odpowiedź jest poprawna (1 pkt), jeśli uczeń wskaże, że w przyszłości kura będzie słuchała Marty i wykonywała jej polecenia, ponieważ Marta pokazała jej, że jest wyżej w porządku dziobania niż czerwona kura, np.:

- Usiądzie, aż Marta podejdzie i podniesie ją.
- Pójdzie do klatki i nie będzie robić trudności.
- Pójdzie za innymi/ prosto do klatki.

- Przypomni sobie, co Marta zrobiła, i zostanie tam.
- Będzie posłuszna.

Odpowiedź jest niepoprawna (0 pkt), jeśli jest inna, ogólnikowa, niezwiązana z tekstem lub powtarzająca pytanie, np.:

- Może robić to samo.
- Ucieknie.
- Rozzłości się.
- Nie nabierze się na trik Marty.
- Będzie chciała, żeby Marta ganiała za nią.

Co uczeń musi zrobić, by wykonać to zadanie?

To zadanie wymaga od ucznia „wyjścia poza tekst”. Jeśli uczeń zrozumiał fabułę, to potrafi przewidzieć, co będzie się działo dalej. Wyniki polskich uczniów są dużo powyżej średniej międzynarodowej (wyraźnie wyprzedzają nas tylko uczniowie z Finlandii, Rosji, Litwy i Łotwy). Pytania tego typu wyrabiają w uczniach aktywną postawę wobec tekstu.

	Średnia międzynarodowa	Polska
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	62,3	77,4

Pytanie 16

Dlaczego to opowiadanie mogłoby równie dobrze nosić tytuł „Marta znajduje sposób”?

Odpowiedź jest poprawna (1 pkt), jeśli uczeń zauważy, że Marta potrafiła rozwiązać swój problem, bo np. przechytrzyła kurę, znalazła sposób, żeby kura robiła to, co chce Marta, znalazła sposób, jak dać kurze nauczki, żeby ją zapędzić do klatki itp.:

- Przechytrzyła kurę/ znalazła sposób, żeby kura robiła to, co chce Marta.
- Znajduje sposób, żeby dać kurze nauczki.
- Znajduje sposób zapędzenia kury do klatki.
- Ponieważ wpadła na sposób, żeby kura się jej słuchała.
- Znajduje sposób zapędzenia kury do klatki bez walki.

Odpowiedź jest niepoprawna (0 pkt), jeśli jest inna, ogólnikowa, niezwiązana z tekstem lub powtarzająca pytanie, np.:

- Znalazła sposób/ znalazła sposób w tym opowiadaniu.
- Ponieważ jest o tym, co ona robi.
- Ona chce się zaprzyjaźnić z kurami.

Co uczeń musi zrobić, by wykonać to zadanie?

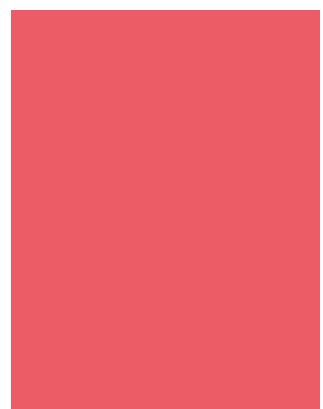
To zadanie jest dosyć trudne. Uczeń musi zbadać i ocenić treść tekstu, jego układ, a także język. Musi wnikliwie przeczytać opowiadanie, zrozumieć je, wiedzieć, jaką funkcję pełni tytuł oraz wyciągnąć wnioski, które pozwolą mu zaakceptować inny tytuł, a także musi umieć to zargumentować. Rzeczywiście tekst opowiada o tym, jak Marta opiekowała się kurami, jak obserwowała ich zachowanie, dociekała, dlaczego czerwona kura jest na szczycie kurzej hierarchii, jakie problemy napotykała, próbując okiełznać kurę, i wreszcie po wielu niepowodzeniach wpadła na genialny pomysł i znalazła sposób na kurę.

Polscy uczniowie poradzili sobie z tym zadaniem najlepiej ze wszystkich krajów biorących udział w badaniu.

	Średnia międzynarodowa	Polska
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	34,5	70,0

Pusta doniczka

Pusta doniczka

*Historia opowiedziana na nowo przez Elaine L. Lindy
Ilustracje Jennifer Moher*

Chiński cesarz ogłosił konkurs, który miał wyłonić następcę tronu. Cesarz był stary i nie miał dzieci. Ponieważ kochał rośliny, ogłosił, że każde dziecko, które chciałoby zostać cesarzem, powinno przyjść do pałacu po jedno cesarskie nasionko. Dziecko, które w ciągu sześciu miesięcy wykaże się najlepszym wynikiem, wygra konkurs i zostanie następnym cesarzem.

Wyobraźcie sobie to poruszenie! W dniu rozdania nasion w pałacu znalazły się tłumy pełnych nadziei dzieci. Każde dziecko wracało do domu, trzymając w dłoni cenną szansę.

 Tak było też z chłopcem o imieniu Jun. Uchodził on za najlepszego ogrodnika w wiosce. Sąsiedzi uwielbiali melony, kapustę i groch cukrowy z jego ogrodu. Jun ostrożnie niósł cesarskie nasionko do domu. Trzymał je mocno w dłoniach, aby nie wypadło, ale nie za mocno, żeby się nie zgmiotło.

 W domu Jun wyłożył dno doniczki dużymi kamieniami, przykrył je kamyczkami, a potem napełnił doniczkę żyzną, wilgotną ziemią. Wcisnął nasionko na głębokość paru centymetrów i lekko przykrył ziemią. Przez kilka następných dni Jun, podobnie jak inne dzieci z wioski, codziennie podlewał swoją doniczkę i wypatrywał pierwszego listka, który wyjdzie na powierzchnię.

Czen był pierwszym chłopcem z wioski Juna, który ogłosił, że jego nasionko wykiełkowało. Wywołało to okrzyki podziwu. Czen przechwalał się, że na pewno zostanie następnym cesarzem, i ćwiczył królewskie umiejętności, wydając rozkazy młodszym dzieciom. Następnym dzieckiem, któremu z doniczki wyłoniła się maleńka roślinka, był Ming, a potem Wong. Jun był zdziwiony – żaden z tych chłopców nie umiał hodować roślin tak dobrze jak on! A jego nasionko nie rosło.

Wkrótce kiełki pojawiły się we wszystkich doniczkach w wiosce. Dzieci ogrodziły swoje doniczki i strzegły ich przed ludźmi, którzy mogliby przypadkowo – lub nie całkiem przypadkowo – przewrócić je. Potem w całej wiosce Juna na wielu pędach w doniczkach zaczęły się rozwijać pierwsze liście. Ale nasionko Juna nie rośło. Jun tego nie rozumiał – co jest nie w porządku? Ostrożnie przesadził swoje nasionko do nowej doniczki z najlepszą i najżyźniejszą ziemią ze swojego ogrodu. Rozkruszył każdą grudkę ziemi na małe drobiny. Delikatnie wcisnął w ziemię nasionko, pilnował, by ziemia nie wyschła, i codziennie obserwował doniczkę. Nasionko nadal nie rośło.

W doniczkach innych dzieci z wioski Juna pojawiły się duże, mocne łodygi. Chłopiec był przygnębiony. Inne dzieci śmiały się z niego.

Minęło sześć miesięcy. Zbliżał się dzień, w którym dzieci miały przyjść do pałacu ze swoimi roślinami po ocenę. Dzieci wyczyściły doniczki do połysku, delikatnie przetańczyły duże liście i ubrały się w najlepsze stroje. Niektórzy rodzice szli obok swych dzieci, które niosły doniczki do pałacu, podtrzymując rośliny, aby się nie przekrzywiły.

– Co robić? – skarżył się Jun rodzicom, patrząc przez okno na inne dzieci szykujące się do triumfalnego powrotu do pałacu. – Moje nasionko nie wyrosło! Moja doniczka jest pusta!

– Robileś, co mogłeś – odpowiedział ojciec, potrząsając głową.

– Po prostu zanieś cesarzowi swoją doniczkę – powiedziała matka. – To najlepsze, co możesz zrobić.

Zawstydzony Jun niósł pustą doniczkę drogą wiodącą do pałacu, podczas gdy wesole dzieci maszerowały z prawa i lewa, niosąc donice z dużymi, chwiejącymi się roślinami.

W pałacu dzieci ustawiły się w rzędy ze swoimi okazałymi roślinami i oczekiwały oceny. Cesarz okryty jedwabną szatą kroczył wzdłuż szeregów pełnych nadziei kandydatów i oglądał każdą roślinę, marszcząc brwi. Kiedy podszedł do Juna, jeszcze groźniej zmarszczył brwi i zapytał:

– Co to jest? Przyniosłeś mi pustą doniczkę?

Jun z trudem powstrzymywał się od płaczu.

– Wybacz, Wasza Cesarska Mość – powiedział. – Staralem się, jak mogłem. Zasadziłem twoje nasionko w najlepszej ziemi, jaką mogłem znaleźć, pilnowałem, aby miało wilgoć, i doglądałem go każdego dnia. Gdy nasionko nie wyrosło, przesadziłem je nawet do nowej ziemi. Ale nadal nie rosło. Przepraszam. – Jun zwiesił głowę.

– Hmm – mruknął cesarz. Odwrócił się, by wszyscy mogli go usłyszeć, i zagrzmiął: – Nie wiem, skąd inne dzieci wzięły swoje nasionka. Nic nie mogło wyrosnąć z nasion, które wam dałem, ponieważ te nasiona były ugotowane!

I cesarz uśmiechnął się do Juna.

Pytania

O czym opowiada tekst

Tekst *Pusta doniczka* został upubliczniony po badaniu w roku 2021. Przedstawia historię pewnego chłopca o imieniu Jun, który wraz z innymi dziećmi wziął udział w konkursie mającym na celu wyłonienie nowego cesarza. Zadaniem dzieci było wyhodowanie rośliny z nasionka, które zostało im подарowane przez cesarza. Jun uchodził za najlepszego ogrodnika w wiosce. Bardzo starannie opiekował się nasionkiem i podlewał je, ale nasionko nie rośło. Wkrótce w doniczkach innych dzieci pojawiły się małe roślinki. Jun był przygnębiony, a inne dzieci śmiały się z niego. W dniu rozstrzygnięcia konkursu Jun zaniósł do pałacu pustą doniczkę. Jego koleżanki i koledzy przynieśli duże rośliny. Okazało się, że nic nie mogło wyrosnąć z nasion podarowanych dzieciom przez cesarza, ponieważ nasiona te były ugotowane. Oznacza to, że wszystkie inne dzieci oszukały cesarza.

Wskazówki do dalszej pracy z uczniami

Praca z uczniami może dotyczyć tematów wartości (takich jak uczciwość, szczerłość), obrony własnego zdania i wyrażania go nawet wbrew innym i panującym okolicznościom. Zagadnienia poruszane wokół tematu mogą również dotyczyć kategorii kłamstwa, osiągnięcia korzyści, a nawet pojęcia konformizmu i manipulacji.

Tekst należy do puli tekstów o średniej trudności w badaniu PIRLS 2021.

Do tekstu dołączono 17 zadań: 11 zadań zamkniętych i 6 otwartych. Polscy dziesięcioletkowie znakomicie sobie poradzili z tym tekstem, zarówno w 2016 roku, jak i w 2021 roku. Odsetek poprawnych odpowiedzi przewyższa znacząco średnią międzynarodową w przypadku większości zadań. Jedno zadanie wypada sporo poniżej średniej międzynarodowej.

Pytanie 1

Po co cesarz zorganizował konkurs?

- A. Żeby dzieci nauczyły się hodować rośliny.
- B. Żeby wybrać następnego cesarza.
- C. Żeby pokazać swoją wielkość.
- D. Żeby znaleźć najlepszy gatunek rośliny.

Odpowiedź poprawna

B – Żeby wybrać następnego cesarza.

Co uczeń musi zrobić, by wykonać to zadanie?

Uczeń musi wyszukać informacje w tekście. Są one wprost wyrażone w wypowiedzi narratora, który opowiada, że chiński cesarz ogłosił konkurs, który miał wyłonić następcę tronu. Zadanie było łatwe, a polscy uczniowie uzyskali wynik znacznie powyżej średniej międzynarodowej, zarówno w roku 2016, jak i 2021.

	Średnia międzynarodowa		Polska	
	2016	2021	2016	2021
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	83,8	82,1	92,5	91,5

Pytanie 2

Co każde dziecko otrzymało od cesarza?

Odpowiedź jest poprawna (1 pkt), jeśli uczeń wskazuje na to, że cesarz dał każdemu dziecku nasionko/ ugotowane nasionko/ cesarskie nasionko lub jeżeli uczeń pisze o tym, że każde dziecko dostało szansę/ cenną szansę/ szansę zostania cesarzem.

Odpowiedź jest niepoprawna (0 pkt), jeśli uczeń pisze na temat niezwiązany z tekstem, zbyt ogólnikowo, powtarza słowa pytania, np.: doniczkę/ roślinę/ kwiat/ konkurs.

	Średnia międzynarodowa		Polska	
	2016	2021	2016	2021
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	77,0	75,8	91,9	94,4

Pytanie 3

Dlaczego każde nasionko zostało nazwane cenną szansą?

- A. Bo każde nasionko dawało szansę wygrania konkursu .
- B. Bo każde nasionko było cesarskie i bardzo drogie.
- C. Bo każde nasionko mogło wyrosnąć na piękną roślinę.
- D. Bo każde nasionko dawało szansę zostania najlepszym ogrodnikiem.

Odpowiedź poprawna

A – Bo każde nasionko dawało szansę wygrania konkursu.

	Średnia międzynarodowa		Polska	
	2016	2021	2016	2021
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	65,8	67,0	83,2	78,2

Pytanie 4

Znajdź fragment opowiadania obok obrazka liścia. Co świadczy o tym, że Jun był najlepszym ogrodnikiem w wiosce?

Odpowiedź jest poprawna (1 pkt), jeśli uczeń wybierze odpowiednie informacje z tekstu, przywołując sukcesy Juna w hodowli roślin lub pochwały sąsiadów dotyczące warzyw, które wyhodował Jun, np.:

- Hodował najlepsze warzywa.
- Hodował mnóstwo roślin.
- Warzywa dobrze mu rosły.
- Sąsiedzi uwielbiali jego warzywa

Odpowiedź jest niepoprawna (0 pkt), jeśli uczeń wymienia pojedyncze warzywa, które Jun hodował, szczegóły hodowli, przekonanie Juna, że jest dobrym ogrodnikiem, albo odnosi się do konkursu, lub powtarza pytanie, np.:

- Hodował kapustę.
- Dużo wiedział o roślinach.
- Podlewał swoje rośliny.
- Ostrożnie przyniósł nasionko do domu.
- Dzielił się swoimi warzywami [z tego nie wynika, że sąsiedzi to cenili].
- Nikt nie hodował warzyw tak dobrze jak on [to jest przekonanie samego Juna].
- Wygrał konkurs.
- Wszyscy się wszystkim dzielili [zbyt ogólnikowo].
- Ludzie w wiosce uważali, że jest najlepszy [ale na jakiej podstawie?].

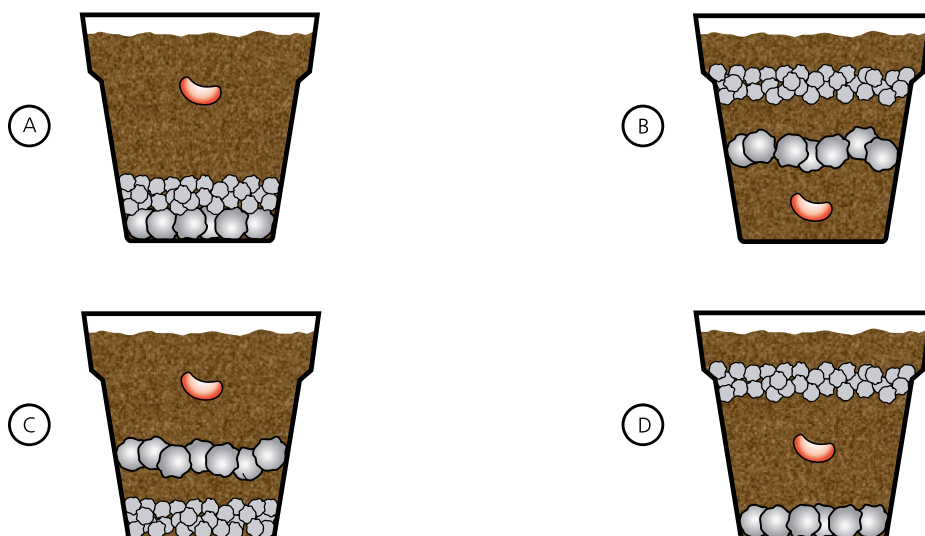
Co uczeń musi zrobić, by wykonać to zadanie?

Aby poprawnie rozwiązać to zadanie, uczeń musi dokonać prostego wnioskowania, odwołując się do informacji podanych w tekście: wyraźnie w nim zaznaczono, że Jun był najlepszym ogrodnikiem w wiosce i podano argumenty, które o tym świadczyły. Odpowiedź jest poprawna, gdy uczeń wskaże na sukcesy Juna w hodowli roślin lub odwoła się do faktu, że sąsiedzi cenili jego rośliny.

	Średnia międzynarodowa		Polska	
	2016	2021	2016	2021
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	46,1	44,3	68,1	63,8

Pytanie 5

Która z tych doniczek najbardziej przypomina pierwszą doniczkę, w której Jun zasadził nasionko?

Odpowiedź poprawna

A

	Średnia międzynarodowa		Polska	
	2016	2021	2016	2021
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	69,1	68,7	78,4	84,6

Pytanie 6

Znajdź fragment opowiadania obok obrazka kwiatu. Co ten fragment mówi o Junie?

- A. Zastanawiał się, co wyrosnie.
- B. Czuł, że mógłby wygrać konkurs.
- C. Posadził nasionko starannie.
- D. Popełnił błąd, sadząc nasionko.

Odpowiedź poprawna

C – Posadził nasionko starannie.

	Średnia międzynarodowa		Polska	
	2016	2021	2016	2021
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	59,2	61,6	59,6	65,8

Pytanie 7

Dlaczego dzieci ogrodziły swoje doniczki?

- A. Żeby utrzymać liście w czystości.
- B. Żeby uchronić rośliny przed potrąceniem.
- C. Żeby zachować wilgotność ziemi.
- D. Żeby inne dzieci nie mogły zobaczyć ich roślin.

Odpowiedź poprawna

B – Żeby uchronić rośliny przed potrąceniem.

	Średnia międzynarodowa		Polska	
	2016	2021	2016	2021
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	74,3	72,9	80,1	76,4

Pytanie 8

Co najpierw zrobił Jun, gdy jego nasionko nie wyrosło?

- A. Zbudował ogrodzenie wokół doniczki.
- B. Częściej podlewał nasionko.
- C. Poskarżył się swoim rodzicom.
- D. Przesadził nasionko do nowej doniczki.

Odpowiedź poprawna

D – Przesadził nasionko do nowej doniczki.

	Średnia międzynarodowa		Polska	
	2016	2021	2016	2021
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	76,2	74,5	84,2	85,6

Pytanie 9

Na podstawie opowiadania wyjaśnij, dlaczego inne dzieci śmiały się z Juna.

Odpowiedź jest poprawna (2 pkt), jeśli uczeń powiązuje i interpretuje informacje podane w tekście: pisze o tym, że dzieci dlatego się śmiały, że nasionko Juna nie rośło, **w przeciwieństwie do nasionek** innych dzieci lub **w przeciwieństwie do jego sławy** najlepszego ogrodnika:

- Jego nasionko nie rośło, a ich rośły.
- Tylko jego nasionko nie rośło.

- Jego nasionko nie rośło, choć był najlepszym ogrodnikiem.
- Dzieci śmiały się z niego, bo jego nasionko nie rośło, mimo że bardzo się starał.

Odpowiedź jest częściowo poprawna (1 pkt), jeśli uczeń pisze albo o porażce Juna, albo o sukcesie innych dzieci, ale **nie przeciwstawia sobie** obu tych rzeczy:

- Jego doniczka była pusta.
- W jego doniczce nie było rośliny.
- Jego nasionko nie rośło.
- Nie mógł wygrać konkursu.
- Ich nasionka rosły.
- Był smutny i zgnębiony [zbyt ogólnikowy opis sytuacji Juna].

Odpowiedź jest niepoprawna (0 pkt), jeśli uczeń nie nawiązuje do opowiadania lub nawiązuje do niewłaściwych fragmentów, np.:

- Jun był najlepszym ogrodnikiem.
- Byli podli.
- Uważali, że jest śmieszny.
- Nie podobała im się jego doniczka.
- Gdy zobaczyli jego doniczkę w pałacu, to widzieli, że jego roślina nie wyrosła.

Co uczeń musi zrobić, by wykonać to zadanie?

Zadanie jest dosyć skomplikowane, uczeń musi znaleźć w tekście odpowiednie informacje, powiązać je ze sobą i poprawnie zinterpretować.

Za rozwiązanie zadania można było otrzymać 2 punkty (podanie informacji, że dzieci śmiały się z Juna, ponieważ jego nasionko nie rośło, w przeciwieństwie do nasionek innych dzieci lub w kontekście jego sławy jako najlepszego ogrodnika) bądź 1 punkt (odpowiedź ucznia musiałaby wskazywać albo na porażkę Juna albo na sukces innych dzieci, ale uczeń nie przeciwstawia sobie obu tych rzeczy).

Polscy uczniowie osiągnęli w tym zadaniu wysoki wynik – wyższy niż średnia międzynarodowa w obydwu cyklach badania. Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi całkowicie poprawnej spadł między 2016 a 2021 rokiem. Z kolei wzrósł dość znacznie odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi częściowo poprawnej.

	Średnia międzynarodowa		Polska	
	2016	2021	2016	2021
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi całkowicie poprawnej (2 pkt)	24,8	24,8	34,3	26,2
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi częściowo poprawnej (1 pkt)	56,7	56,6	58,5	65,1

Pytanie 10

Jak myślisz, dlaczego rodzice Juna poradzili mu, żeby zaniósł pustą doniczkę do pałacu?

Odpowiedź jest poprawna (1 pkt), jeśli uczeń dokona prostego wnioskowania i wskaże, że rodzice chcieli, by Jun zachował się uczciwie lub żeby nie wstydził się wyniku, skoro zrobił wszystko, jak umiał najlepiej, np.:

- Myśleli, że nie powinien się wstydzić, bo zrobił, co tylko mógł.
- Zrobił wszystko najlepiej, jak mógł.
- Chcieli, żeby był uczciwy.
- Starał się.

Odpowiedź jest niepoprawna (0 pkt), jeśli uczeń pisze w sposób niezwiązany z tekstem lub powtarzający pytanie, mówi o uczuciach Juna lub odnosi się do zakończenia opowiadania, np.:

- Byli zawstydzeni.
- Żeby dowiedzieć się, co źle zrobił.
- Chciał być uczciwy [to nie odnosi się do rodziców].
- Wiedzieli, że wygra.

Co uczeń musi zrobić, by wykonać to zadanie?

Uczeń musi znaleźć w tekście odpowiednie informacje (rozmowa z rodzicami) i wyciągnąć wnioski/wnioski z tej rozmowy. Zadanie nie jest łatwe, bo odpowiedź nie jest podana wprost i wymaga interpretacji słów rodziców Juna. Pytanie sprawiło polskim uczniom więcej problemów niż ich rówieśnikom z innych krajów. Polscy czwartoklasiści znaleźli się poniżej średniej międzynarodowej, zarówno w 2016, jak i 2021 roku. Zaobserwowano jednak wzrost odsetka poprawnych odpowiedzi pomiędzy dwoma edycjami badania.

	Średnia międzynarodowa		Polska	
	2016	2021	2016	2021
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	41,7	43,7	20,9	28,5

Pytanie 11

Który wyraz najlepiej określa to, jak się czuł Jun, gdy szedł do pałacu po ocenę?

- A. Zawstydzony.
- B. Zdziwiony.
- C. Pogodny.
- D. Wzruszony.

Odpowiedź poprawna

A – Zawstydzony.

	Średnia międzynarodowa		Polska	
	2016	2021	2016	2021
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	77,8	77,0	89,8	90,3

Pytanie 12

Dlaczego cesarz, patrząc na doniczkę Juna, groźnie zmarszczył brwi?

- A. Martwił się o konkurs.
- B. Uważał, że doniczka Juna nie jest wyczyszczona.
- C. Ukrywał, co naprawdę myśli.
- D. Nie wiedział, skąd Jun się tam wziął.

Odpowiedź poprawna

C – Ukrywał, co naprawdę myśli.

	Średnia międzynarodowa		Polska	
	2016	2021	2016	2021
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	58,9	58,8	84,4	84,3

Pytanie 13

Dlaczego Jun powiedział cesarzowi „Przepraszam”?

- A. Bo oszukiwał podczas konkursu.
- B. Bo nie chciał zostać cesarzem.
- C. Bo myślał, że rozczarował cesarza.
- D. Bo zbyt często podlewał nasionko.

Odpowiedź poprawna

C – Bo myślał, że rozczarował cesarza.

	Średnia międzynarodowa		Polska	
	2016	2021	2016	2021
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	80,6	80,3	91,5	89,8

Pytanie 14

Dlaczego w doniczkach innych dzieci wyrosły rośliny?

- A. Bo dzieci użyły lepszej ziemi.
- B. Bo dzieci pilnowały doniczek.
- C. Bo dzieci ogrodziły swoje nasiona.
- D. Bo dzieci zamieniły nasiona na inne.

Odpowiedź poprawna

D – Bo dzieci zamieniły nasiona na inne.

	Średnia międzynarodowa		Polska	
	2016	2021	2016	2021
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	69,9	71,2	86,3	90,6

Pytanie 15

Jak sadzisz, co cesarz najbardziej cenił w człowieku?

- A. Umiejętność rozkazywania.
- B. Uczciwość.
- C. Szacunek dla rodziców.
- D. Bycie dobrym ogrodnikiem.

Odpowiedź poprawna

B – Uczciwość.

	Średnia międzynarodowa		Polska	
	2016	2021	2016	2021
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	60,9	64,3	77,5	79,8

Pytanie 16

Dlaczego cesarz uśmiechnął się do Juna?

Odpowiedź jest poprawna (1 pkt), jeśli uczeń zauważy, że:

1. To Jun wygrał konkurs/cesarz uznał Juna za zwycięzcę konkursu:
 - Jun został cesarzem.
 - Jun wygrał konkurs.

LUB

2. Cesarz docenił uczciwość Juna:

- Jun był jedynym uczciwym.
- Tylko Jun nie zamienił nasionka.
- Jun nie oszukiwał.

LUB

3. Cesarz ucieszył się, ponieważ jego plan się powiódł:

- Plan cesarza zadziałał.

Odpowiedź jest niepoprawna (0 pkt), jeśli uczeń zauważy, że uczeń pisze zbyt ogólnikowo, nie na temat lub powtarza pytanie. UWAGA: podanie szczegółów planu cesarza uważa się za odpowiedź niepoprawną, np.:

- Był szczęśliwy.
- Śmiał się z niego.
- Cesarz oszukał go.
- Jun najlepiej się starał.
- Nasionko było ugotowane.
- Cesarz wiedział, że nasionko było ugotowane.

Co uczeń musi zrobić, by wykonać to zadanie?

To zadanie jest dosyć trudne, uczeń musi powiązać i zinterpretować różne informacje w kontekście całego tekstu. Odpowiedź nie jest podana wprost, konieczne jest zrozumienie całości tekstu i wywnioskowanie, co cesarz miał na myśli, uśmiechając się do Juna. Polscy uczniowie świetnie poradzi sobie z tym zadaniem. Ich wynik plasuje się powyżej średniej międzynarodowej, zarówno w 2016, jak i w 2021 roku. Warto zauważyć spory wzrost odsetka poprawnych odpowiedzi pomiędzy obydwooma edycjami badania, zarówno w skali międzynarodowej, jak i w Polsce.

	Średnia międzynarodowa		Polska	
	2016	2021	2016	2021
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	51,0	57,2	64,2	73,7

Pytanie 17

W tym opowiadaniu Jun przeżywa różne uczucia. Na podstawie tekstu wyjaśnij, co spowodowało, że przeżywał każde z wymienionych uczuć.

Każda z trzech części tego pytania jest punktowana odrębnie w skali 0–1.

Odpowiedź jest całkowicie poprawna (3 pkt), jeśli uczeń podaje prawidłowe uzasadnienia do trzech podanych uczuć: nadziei, zdziwienia, poczucia klęski.

1. Nadzieja

Odpowiedź jest częściowo poprawna (1 pkt)

Jeśli uczeń pisze, że na początku opowiadania Jun miał nadzieję, że wyhoduje piękną roślinę/ wygra konkurs/ zostanie cesarzem:

- Chciał, żeby jego nasionko wyrosło.
- Miał szansę wygrać konkurs.
- Chciał być następnym cesarzem.

LUB

Jeśli uczeń wskazuje na to, że na początku opowiadania Jun wierzył w swoje umiejętności ogrodnicze, np.:

- Myślał, że jest najlepszym ogrodnikiem.

Odpowiedź jest niepoprawna (0 pkt)

Jeśli uczeń niepoprawnie wyjaśnia uczucie, np.:

- Chciał zobaczyć cesarza.
- Bardzo się starał.

LUB

Odpowiedź podaje znaczenie słowa bez odniesienia do opowiadania, np.:

- Chciał, żeby stało się coś dobrego.

2. Zdziwienie

Odpowiedź jest częściowo poprawna (1 pkt)

Jeśli uczeń wyjaśnia, że Jun był zdziwiony, ponieważ jego roślina nie rosła:

- Jego nasionko nie rosło.
- Był najlepszy, a jego nasionko nie wykiełkowało.
- Nie wiedział, dlaczego rośliny innych rosły, a jego nie.

Odpowiedź jest niepoprawna (0 pkt)

Jeśli uczeń niepoprawnie wyjaśnia uczucie, np.:

- Nie chciał zanieść cesarzowi pustej doniczki.

LUB

Jeśli uczeń podaje znaczenie słowa bez odniesienia do opowiadania, np.:

- Był zbity z tropu.

3. Poczucie klęski

Odpowiedź jest częściowo poprawna (1 pkt)

Jeśli uczeń pisze o tym, że Jun miał poczucie klęski, ponieważ mimo jego wysiłków roślina nie wyrosła:

- Jego doniczka była pusta.
- Tylko jego roślina nie wyrosła.

LUB

Jeśli uczeń wyjaśnia, że Jun stracił szansę na wygraną:

- Musiał zanieść cesarzowi pustą doniczkę.
- Nie mógł wygrać.

Odpowiedź jest niepoprawna (0 pkt)

Jeśli uczeń niepoprawnie wyjaśnia uczucie, np.:

- Dzieci śmiały się z niego.

LUB

Jeśli uczeń podaje znaczenie słowa bez odniesienia do opowiadania, np.:

- Przegrał.

Co uczeń musi zrobić, by wykonać to zadanie?

Zadanie jest dosyć skomplikowane, uczeń musi znaleźć w tekście odpowiednie informacje, powiązać je i poprawnie zinterpretować. W tekście nie ma bezpośrednich opisów podanych uczuć Juna – początkowej nadziei (na odniesienie sukcesu i zwycięstwo w konkursie), zdziwienia/zaskoczenia (gdy roślina nie rośnie) i poczucia klęski (gdy Jun ostatecznie musiał zanieść cesarzowi pustą doniczkę). Uczeń musi przeanalizować cały tekst, a następnie wywnioskować na jego podstawie, co spowodowało, że Jun przeżywał każde z tych uczuć.

Polscy uczniowie dobrze wypadli w tym zadaniu – odsetek poprawnych odpowiedzi za 3 i 2 punkty przekracza średnią międzynarodową. Odsetek odpowiedzi za 1 punkt jest nieznacznie niższy niż średnia międzynarodowa.

	Średnia międzynarodowa		Polska	
	2016	2021	2016	2021
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi całkowicie poprawnej (3 pkt)	31,3	32,1	41,6	50,8
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi częściowo poprawnej (2 pkt)	23,7	22,8	36,7	24,8
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi częściowo poprawnej (1 pkt)	15,5	14,2	12,7	13,7

Lśniaca słomka

Lśniąca Słomka

Daniel Pennac

Wilczyca Czarny Płomień miała siedmioro młodych. Pięcioro z nich miało taki sam rdzaworudy kolor jak oczy ich matki. Nazywano je Rudzielcami. Szósty wilczek, Błękitek, miał sierść niebieską jak zamarznięta woda. Siódma, maleńka wilczyca, przypominała złoty promień. Trzeba było mrużyć oczy, kiedy się na nią patrzyło. Bracia nazwali ją Lśniącą Słomką.

Wilczki wyrosły na młode wilki. Nigdy jednak nie widziały człowieka. W każdym razie nie z bliska. Patrzyły na ludzi ze szczytu najwyższego wzgórza. Widziały, jak chodzą na dwóch nogach. Ale jak wyglądają z bliska?

Matka opowiadała im historie o ludziach. Nie wszystko rozumiały. Pewnego razu powiedziała:

– Człowiek jest kolekcjonerem.

Na polowaniu Lśniąca Słomka nie miała sobie równych. Była szybsza niż Rudzielce. Miała lepszy wzrok i słuch niż Czarny Płomień i bardziej wrażliwy nos niż Błękitek.

Zatrzymała się nagle z nosem uniesionym do góry i mówiła:

– Tam jest mysz!

– Gdzie? – pytały Rudzielce.

– Tam! – pokazywała miejsce odległe o 300 metrów.

Gdy tam dobiegły, znajdowały mysz ukrytą w podziemnej norce.

Rudzielce były zdumione:

– Skąd wiedziałaś?

– Ma się ten nos! – odpowiadała.

Latem wilki polowały na kaczki. Rudzielce bezszelestnie podpływały ku zdobyczy, wystawiając nad powierzchnię wody tylko koniuszki nosów, ale kaczki zwykle odfruwają im wprost sprzed nosa. Lśniaca Słomka czekała na brzegu rzeki, rozplaszczona w żółtej trawie jak kot. Kaczki ciężko zrywały się do lotu, muskając wodę.

Kiedy najtłustsza z nich przelatywała nad łbem wilczycy – chaps!

– Jak ci się to udało? – pytały Rudzielce.

– Ma się to oko! – odpowiadała Lśniaca Słomka.

Była tak szybka, że umiała łapać nawet zające, czego dotąd nie dokonał żaden wilk.

Mimo tych wyczynów Lśniaca Słomka traciła najlepsze okazje. Raz, gdy gonila za starym, zmęczonym jeleniem, jej uwagę nagle przyciągnął przelatujący ptak. Spojrzała w górę, potknęła się o własne łapy i potoczyła się po ziemi, piszcząc z uciechy.

– Niczego nie traktujesz poważnie – zarzucił jej raz Błękitek.

– A ty nie masz poczucia humoru – odpowiedziała.

Błękitkowi nie spodobała się ta odpowiedź:

– Lśniaca Słomko, dlaczego ciągle się śmiejesz?

Spojrzała Błękitkowi prosto w oczy i odparła:

– Bo mi się nudzi. Nic się nigdy nie dzieje, nic się nie zmienia!

To z nudów Lśniaca Słomka zapragnęła zobaczyć coś nowego. Chciała z bliska przyjrzeć się człowiekowi.

Pewnej nocy nadarzyła się sposobność. Grupa myśliwych tropiła stado wilków. Myśliwi rozbili obóz na łące niedaleko wilczego legowiska. Lśniaca Słomka czuła dym z ich ognisk. Mogła nawet usłyszeć trzask palącego się drewna.

„Czas na mnie – powiedziała do siebie. – Wrócę przed świtem. W końcu zobaczę, jak oni wyglądają. Będę miała do opowiedzenia coś, co każdego zaciekawi.”

Nie było jej od godziny. Błękitek obudził się i poczuł, że coś jest nie w porządku. Od razu domyślił się, co zaszło.

„Muszę ją dogonić” – pomyślał. Ale nie zdążył. Kiedy dotarł do obozu myśliwych, ujrzał w świetle ogniska mężczyzn tańczących wokół sieci, która zwisała z drzewa na grubym sznurze. W środku była Lśniaca Słomka wściekle zgrzytająca zębami. Rozjuszony psy skakały pod siecią.

„Jeśli przegryzę sznur – pomyślał Błękitek – sieć spadnie między te psy. Słomka jest szybsza od nich, więc uda nam się uciec”.

Musiał przeskoczyć nad ogniskiem, czego wilki nie lubią robić. Ale to był jedyny sposób i trzeba było zrobić to szybko. Nie było czasu na strach. Musiał ich zaskoczyć.

Już był wysoko w powietrzu, ponad płomieniami, ludźmi i siecią. Rozerwał sznur jednym szarpnięciem kłów i krzyknął:

– Uciekaj, Lśniaca Słomko!

Mężczyźni i psy stali zaskoczeni, patrząc w górę.

Lśniaca Słomka zawahała się:

– Wybacz mi, Błękitku, ja...

Wtedy rozpętało się prawdziwe piekło. Błękitek wpędził dwa psy w płomienie.

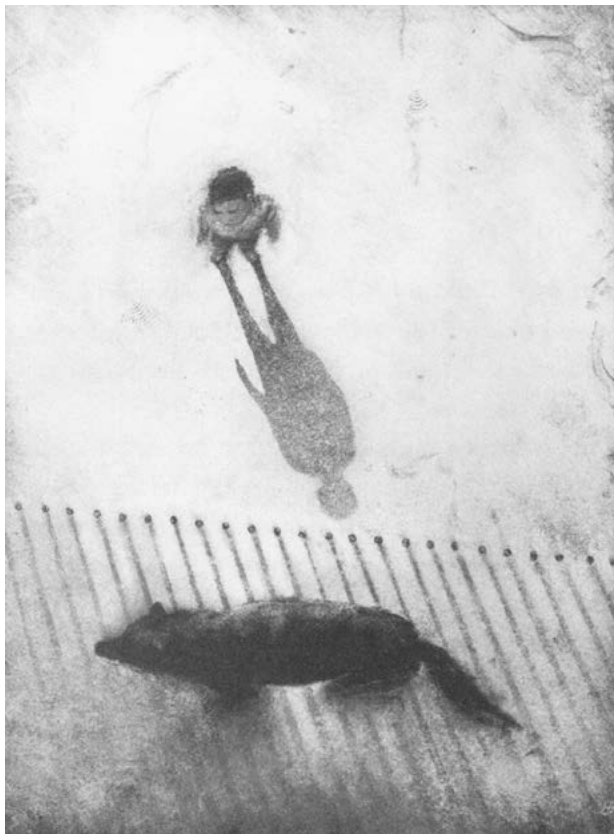
– Uciekaj i opiekuj się rodziną!

Błękitek widział, jak Lśniąca Słomka daje wielkiego susa i znika w ciemnościach.

Nie było czasu na radość. Stał przed nim człowiek i wymachiwał gałęzią. Cios spadł nagle. Błękitek poczuł, że jego głowa wybucha. Potem zapadła ciemność pełna gwiazd, a on wirował i spadał.

Kiedy się ocknął, był zupełnie sam. Znalazł się w zoo, pośród obcych zwierząt, które tak jak on zostały uwięzione w klatkach.

„Człowiek jest kolekcjonerem”. Teraz zrozumiał, co znaczyły słowa matki.

Pytania

O czym opowiada tekst

Tekst literacki *Lśniąca Słomka*, upubliczniony po badaniu w 2021 roku, opowiada historię pary wilków, rodzeństwa – Lśniącej Słomki oraz Błękitka. Lśniąca Słomka jest szybka, ma świetny słuch i wzrok oraz bardzo dobry węch. Ale jest też marzycielką, chce przeżyć nowe przygody i pragnie, by wiele się działo w jej życiu. To pragnienie wpędza ją w tarapaty. Chce przeżyć coś nowego – poznać człowieka i zostaje złapana przez myśliwych. Błękitkowi udaje się ją uratować z sieci, ale sam zostaje schwytany i umieszczony w zoo.

Wskazówki do dalszej pracy z uczniami

Dalsza praca dotycząca tematów i motywów poruszonych w tekście może być związana z tematami odwagi oraz podążaniem za własnymi pragnieniami i marzeniami oraz rozstrzygnięciem dylematu, czy za marzenia zawsze trzeba zapłacić jakąś cenę. Kolejnym tematem do poruszenia w czasie pracy na lekcji jest motyw przyjaźni oraz pomocy innym i poświęcenia się dla rodziny i przyjaciół.

Tekst należy do puli tekstów trudnych w badaniu PIRLS 2021.

W badaniu PIRLS do tekstu dołączono 14 zadań: 8 zamkniętych i 6 otwartych. Polscy uczniowie dobrze wypadają w większości zadań. W kilku pytaniach odpowiedzi polskich uczniów plasują się poniżej średniej międzynarodowej. Wyniki te wskazują, że tekst jest trudny dla czwartoklasistów.

Pytanie 1

Dlaczego maleńką wilczycę nazywano Lśniącą Słomką?

- A. Jej oczy lśniły jak złoty promień.
- B. Jej sierść lśniła jak złoty promień.
- C. Była szybka jak złoty promień.
- D. Bawiła się złotymi promieniami.

Odpowiedź poprawna

B – Jej sierść lśniła jak złoty promień.

	Średnia międzynarodowa		Polska	
	2016	2021	2016	2021
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	61,5	60,9	68,6	60,1

Pytanie 2

Dlaczego Lśniąca Słomka polowała lepiej od innych wilków?

- A. Wychodziła na łowy, kiedy inne wilki spały.
- B. Nie traciła żadnej okazji.
- C. Słuchała uważnie opowiadań matki.
- D. Była szybsza i miała sprawniejsze zmysły.

Odpowiedź poprawna

D – Była szybsza i miała sprawniejsze zmysły.

	Średnia międzynarodowa		Polska	
	2016	2021	2016	2021
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	71,8	70,6	88,3	84,6

Pytanie 3

Podczas polowania Lśniąca Słomka leżała „rozpłaszczona w żółtej trawie jak kot”? Dlaczego to pomagało jej w polowaniu?

Odpowiedź jest poprawna (1 pkt), jeśli uczeń wskaże, że Lśniąca Słomka była niewidoczna dla kaczek, na które polowała, dzięki temu, że leżała płasko przy ziemi LUB że zlewała się z otoczeniem, bo jej sierść była tego samego koloru co trawa:

- Leżała cichutko i wtapiała się w trawę, więc nikt jej nie mógł zauważyć.
- Kamuflowała się [domniemanie skutku z czynności].
- Miała żółtą sierść jak trawa, więc się mogła ukryć.
- Ponieważ niewidocznie podkradała się do nich.

Odpowiedź jest niepoprawna (0 pkt), jeśli uczeń nie wskazuje na to, że Lśniąca Słomka była niewidoczna dla kaczek:

- Była rozpłaszczona jak kot [parafraza cytatu].
- Jej sierść była żółta jak trawa [z tego nie wynika, że to pomagało jej w polowaniu].
- Zachowywała się bardzo cicho.
- Wypatrywała zdobyczy.

Co uczeń musi zrobić, by wykonać to zadanie?

Uczeń musi wyciągnąć bezpośrednie wnioski z przesłanek zawartych w tekście. Konieczne jest dokładne przeczytanie całego akapitu i zdecydowanie, które zachowania/cechy pomagały Słomce w polowaniu. Odpowiedź nie jest podana wprost i pytanie może wydawać się stosunkowo trudne. Polscy dziesięciolatkowie bardzo dobrze wypadają w tym zadaniu – sporo powyżej średniej międzynarodowej.

	Średnia międzynarodowa		Polska	
	2016	2021	2016	2021
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	35,6	36,8	59,0	52,2

Pytanie 4

Które zwierzęta umiała łapać Lśnięca Słomka, a nie potrafiły tego inne wilki?

- A. Jelenie.
- B. Zające.
- C. Kaczki.
- D. Myszy.

Odpowiedź poprawna

B – Zające.

	Średnia międzynarodowa		Polska	
	2016	2021	2016	2021
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	59,6	56,9	63,7	58,5

Pytanie 5

Dlaczego Lśnięca Słomka czasem traciła najlepsze okazje na polowaniu?

- A. Skakała za wysoko.
- B. Bywała roztargniona.
- C. Coś ją przestraszyło.
- D. Gubiła drogę.

Odpowiedź poprawna

B – Bywała roztargniona.

	Średnia międzynarodowa		Polska	
	2016	2021	2016	2021
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	66,1	64,8	72,7	67,8

Pytanie 6

Co Błękitek miał do zarzucenia Lśniącej Słomce?

- A. Że niczego nie traktowała poważnie.
- B. Że piszczała z uciechy.
- C. Że łapała więcej zwierząt niż on.
- D. Że była szybsza niż inne wilki.

Odpowiedź poprawna

A – Że niczego nie traktowała poważnie.

	Średnia międzynarodowa		Polska	
	2016	2021	2016	2021
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	60,8	58,9	76,3	74,7

Pytanie 7

Co chciała zrobić Lśniąca Słomka, żeby jej się nie nudziło?

- A. Polować lepiej od innych wilków.
- B. Przyjrzeć się ludziom z bliska.
- C. Znaleźć okazję do śmiechu.
- D. Stać się kolekcjonerką.

Odpowiedź poprawna

B – Przyjrzeć się ludziom z bliska.

	Średnia międzynarodowa		Polska	
	2016	2021	2016	2021
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	77,5	75,8	73,8	79,2

Pytanie 8

Co zrobili myśliwi z Lśniącą Słomką?

- A. Wystali do zoo.
- B. Uderzyli kijem.
- C. Złapali w sieć.
- D. Wrzucili do rzeki.

Odpowiedź poprawna

C – Złapali w sieć.

	Średnia międzynarodowa		Polska	
	2016	2021	2016	2021
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	70,1	66,7	81,8	76,8

Pytanie 9

Co zrobił Błękitek, żeby pomóc uciec Lśniącej Słomce? Podaj dwa przykłady.

Odpowiedź jest całkowicie poprawna (2 pkt), jeśli uczeń podaje **dwie** czynności z poniższej listy, które wykonał Błękitek, by uratować Słomkę. Dopuszcza się parafrazy.

- Przegryzł sieć/ sznur.
- Skoczył nad ogniskiem/ ku sieci.
- Zaskoczył myśliwych.
- Kazał jej uciekać/ Kazał uciekać i opiekować się rodziną.
- Poświęcił się/ Zaryzykował swoje życie.
- Wpędził psy w ognisko/ Zabił psy.

Odpowiedź jest częściowo poprawna (1 pkt), jeśli uczeń podaje **jeden** przykład z powyższej listy.

Odpowiedź jest niepoprawna (0 pkt), jeśli uczeń nie podaje żadnej czynności Błękitka z powyższej listy, np.:

- Poszedł za nią.
- Poszedł do obozu.
- Upewnił się, że nikt jej nie goni.
- Uratował życie Lśniącej Słomce.

Co uczeń musi zrobić, by wykonać to zadanie?

Aby poprawnie rozwiązać to zadanie, uczeń musi dokonać prostego wnioskowania, odwołując się do informacji w tekście – zaznaczono w nim sposób rozumowania Błękitka i działania, które musiał podjąć, by Lśniąca Słomka mogła uciec (przeskoczyć nad ogniskiem, przegryźć sznur). Polscy dziesięcioletkowie bardzo dobrze sobie poradzili z tym zadaniem. Ich wyniki plasują się powyżej średniej międzynarodowej. Zwraca uwagę spadek odsetka odpowiedzi całkowicie poprawnych oraz wzrost odsetka odpowiedzi częściowo poprawnych pomiędzy edycją badania w 2016 i 2021 roku.

	Średnia międzynarodowa		Polska	
	2016	2021	2016	2021
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi całkowicie poprawnej (2 pkt)	58,2	55,1	67,7	58,0
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi częściowo poprawnej (1 pkt)	20,6	20,3	19,8	24,5

Pytanie 10

Dlaczego Lśniąca Słomka powiedziała: „Wybacz mi, Błękitku”?

Odpowiedź jest poprawna (1 pkt), jeśli uczeń pisze o tym, że Słomka żałuje, iż naraziła Błękitka na niebezpieczeństwo:

- Zbliżyła się do myśliwych i została złapana [domniemanie żalu].
- Żałowała, że oddaliła się, nikomu nie mówiąc.
- Naraziła go na niebezpieczeństwo ze strony myśliwych [domniemanie żalu].
- Żałowała, że wpędziła go w kłopoty.

LUB

Jeśli uczeń pisze, że Lśniąca Słomka żałuje, że opuszcza Błękitka w niebezpieczeństwie:

- Było jej przykro, że rzuciła się do ucieczki i zostawiła go/ że uciekła, jak jej powiedział.

Odpowiedź jest niepoprawna (0 pkt), jeżeli uczeń nie podaje żadnego z powyższych powodów/ podaje powód nieadekwatny/ ogólnikowy:

- Nic nie brała na serio.
- Nie słuchała go.
- Rozeźmiała się.
- Bo chciała go przeprosić [to wiadomo z jej wypowiedzi, nie wiadomo natomiast za co].

Co uczeń musi zrobić, by wykonać to zadanie?

Uczeń musi wyszukać w tekście informacje, a następnie je powiązać i zinterpretować. Zadanie jest dość skomplikowane. Wymaga zrozumienia całej sytuacji, w której znaleźli się Słomka i Błękitka oraz zrozumienia uczuć zwierzęcych bohaterów. Pomimo znacznego spadku odsetka poprawnych odpowiedzi pomiędzy 2016 a 2021 rokiem wynik polskich uczniów plasuje się powyżej średniej międzynarodowej.

	Średnia międzynarodowa		Polska	
	2016	2021	2016	2021
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	38,4	38,5	51,2	40,0

Pytanie 11

Co sprawiło, że Błękitek zrozumiał znaczenie słów matki:

„Człowiek jest kolekcjonerem”?

- A. Był sam, gdy się obudził.
- B. Obudził się w zoo.
- C. Zobaczył myśliwych z bliska.
- D. Zobaczył Lśniącą Słomkę w sieci.

Odpowiedź poprawna

B – Obudził się w zoo.

	Średnia międzynarodowa		Polska	
	2016	2021	2016	2021
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi poprawnej	64,9	62,7	79,9	77,6

Pytanie 12

Z podanych słów wybierz jedno, które określa Lśniącą Słomkę. Zaznacz to słowo.

- lekkomyślna
- ciekawska
- odważna

Jakie zachowanie Lśnięcej Słomki świadczy o tym, że taka była?

Odpowiedź jest całkowicie poprawna (2 pkt), jeśli uczeń powiąże **wszystkie** podane cechy z zachowaniem (przykładem) z podanej niżej listy. Dopuszcza się parafrazy, jeśli jasno wynika z nich, którą cechę uzasadniają.

Lekkomyślna:

- Nie słuchała swojej matki.
- Nie myślała o tym, co mówiły jej inne wilki.
- Poszła do ludzi, nie myśląc o niebezpieczeństwie.
- Poszła zobaczyć ludzi/ myśliwych [domniemanie lekkomyślności].

Ciekawska:

- Chciała zobaczyć ludzi z bliska.
- Chciała się dowiedzieć, co miała na myśli jej matka, gdy mówiła, że ludzie kolekcjonerami.

Odważna:

- Odważyła się podejść blisko ludzi, ogniska/ iść sama w ciemną noc.
- Nie bała się ludzi.
- Poszła sama zobaczyć ludzi/ myśliwych.

Odpowiedź jest częściowo poprawna (1 pkt), jeśli uczeń podaje opis związany z opowiadaniem lub pokazuje rozumienie cechy w kontekście opowiadania (bez użycia nazwy):

- Nie myślała o Błękitku (lekkomyślna).
- Nic nie traktowała na serio (lekkomyślna).
- Chciała poznawać nowe rzeczy (ciekawska).

ALBO

Uczeń nie wskazuje cechy, ale wspomina o którymś z zachowań z powyższej listy, np.:

- Poszła zobaczyć ludzi/ myśliwych.
- Nie słuchała swojej matki.

Odpowiedź jest niepoprawna (0 pkt), jeśli uczeń wiąże wybraną cechę z zachowaniem, które o niej **nie** świadczy, LUB **nie** jest opisane w tekście.

- Często się śmiała (ciekawska).
- Łapała zwierzęta, których nie mogły złapać inne wilki (odważna).
- Przeskoczyła ognisko (odważna) [to Błękitek przeskoczył ognisko].

Co uczeń musi zrobić, by wykonać to zadanie?

Zadanie jest skomplikowane. Uczeń musi znaleźć w tekście odpowiednie informacje, powiązać je i poprawnie zinterpretować. Wydaje się, że jest to najtrudniejsze zadanie z całego zestawu.

W tekście nie ma bezpośredniej charakterystyki bohaterki, uczeń musi odnaleźć w treści odpowiednie sytuacje i działania, a następnie wywnioskować na ich podstawie, jakimi cechami odznacza się Lśniąca Słomka. W opowiadaniu pojawiają się momenty, w których wyraźnie widać zaciekawienie, odwagę, a także lekkomyślność wilczycy.

Wynik polskich uczniów w zakresie całkowicie poprawnej odpowiedzi znajduje się powyżej średniej międzynarodowej. Wynik w zakresie odpowiedzi częściowo poprawnej jest poniżej średniej międzynarodowej i jest bardzo niski. Może to oznaczać, że część polskich uczniów nie zrozumiała, co należy zrobić w tym pytaniu.

	Średnia międzynarodowa		Polska	
	2016	2021	2016	2021
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi całkowicie poprawnej (2 pkt)	46,6	43,4	57,1	50,8
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi częściowo poprawnej (1 pkt)	7,5	9,3	6,1	3,1

Pytanie 13

To, co mówił i robił Błękitek, pokazuje nam, jaki był. Napisz, jaki był Błękitek, i podaj **dwa** przykłady jego słów lub czynów, które o tym świadczą.

Odpowiedź jest całkowicie poprawna (3 pkt), jeśli zawiera trzy składniki: przynajmniej jedną cechę charakteru Błękitka (np. odważny, poważny, ostrożny, troskliwy, miły, roztropny) oraz dwa przykłady jego słów lub czynów, które świadczą o tej cesze.

- Jest odważny [cecha], bo poszedł jej szukać [zachowanie], gdy zobaczył, że Lśniąca Słomka odeszła, i przeskoczył przez ogień [zachowanie], żeby ją ratować.
- Błękitek jest troskliwy [cecha], ponieważ nie pozwolił myśliwym zabić Lśniącej Słomki [zachowanie]. I jest poważny [cecha], bo się nie śmiał i nie bawił [zachowanie]. [Nie wymaga się, by oba przykłady odnosiły się do tej samej cechy]
- On był odważny [cecha], bo uratował ją [zachowanie] i poszedł sam ją ratować [zachowanie]. [Wymaga się dwóch wypowiedzeń; gdyby uczeń napisał: „...bo sam ją uratował”, byłby to tylko jeden przykład i 2 pkt]

Odpowiedź jest częściowo poprawna (2 pkt), jeśli zawiera tylko dwa składniki: przynajmniej jedną cechę charakteru Błękitka oraz tylko jeden przykład jego słów lub czynów, które świadczą o tej cesze:

- Jest dobry, ponieważ ryzykował życie, żeby pomóc Lśniącej Słomce w ucieczce.
- Troskliwy. Powiedział Lśniącej Słomce, żeby biegła i opiekowała się rodziną.
- Odważny. Poszedł sam uratować Lśniącą Słomkę.

Odpowiedź jest częściowo poprawna (1 pkt), jeśli zawiera tylko jeden składnik: przynajmniej jedną cechę charakteru Błękitka bez żadnego przykładu jego słów lub czynów, które świadczyłyby o tej cesze albo zawiera przykład słów lub czynów Błękitka, które nie świadczą o tej cesze.

- Błękitek jest odważny i uprzejmy [cecha].
- Jest dobrym bratem [cecha].
- Błękitek był ciekawy [cecha] Zapytał Lśniącą Słomkę, dlaczego nie traktuje spraw poważnie. [to pytanie nie świadczy o ciekawości].

ALBO

Uczeń nie podaje żadnej cechy charakteru Błękitka, ale przynajmniej jeden przykład jego słów lub czynów, które mogłyby świadczyć o jego charakterze.

- Naraził się na niebezpieczeństwo, żeby Lśniąca Słomka mogła uciec.
- Błękitek przegryzł sieć. Powiedział Lśniącej Słomce, żeby uciekała i opiekowała się rodziną.

Odpowiedź jest niepoprawna (0 pkt), jeśli uczeń nie podaje żadnej cechy Błękitka, ani przykładu jego słów lub czynów, które mogłyby świadczyć o jego charakterze, np.:

- Był niebieski jak zamarznięta woda [to jest cecha fizyczna, niewymagająca wnioskowania ze słów lub czynów].
- Niczego nie traktuje poważnie [to nie jest cecha Błękitka].

Co uczeń musi zrobić, by wykonać to zadanie?

Zadanie jest skomplikowane, uczeń musi znaleźć w tekście odpowiednie informacje, powiązać je i poprawnie zinterpretować. Zadanie jest jednym z najtrudniejszych z całego zestawu.

Uczeń powinien wskazać cechy charakteru Błękitka, a następnie odnaleźć w tekście argumenty na poparcie tych cech. Wyniki polskich uczniów są powyżej średniej międzynarodowej przy odpowiedziach za 3, 2 punkty i 1 punkt.

	Średnia międzynarodowa		Polska	
	2016	2021	2016	2021
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi całkowicie poprawnej (3 pkt)	18,1	16,5	23,9	26,3
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi częściowo poprawnej (2 pkt)	21,5	19,7	25,8	21,8
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi częściowo poprawnej (1 pkt)	26,1	25,5	30,7	27,4

Pytanie 14

Czy dla tego opowiadania lepszy byłby tytuł „Błękitek” niż „Lśniąca Słomka”? Zaznacz swoją odpowiedź.

Tak

Nie

Dlaczego tak sądzisz? Wyjaśnij na podstawie opowiadania.

Odpowiedź jest całkowicie poprawna (2 pkt), jeśli zawiera ocenę proponowanego tytułu ORAZ uzasadnienie oceny odwołujące się do ważności postaci w opowiadaniu (odnosząc się do roli, jaką pełni lub działania, które wykonuje).

Główna rola w opowiadaniu:

- Tak, to on jest bohaterem tego opowiadania.
- Nie, ponieważ ono mówi najwięcej o Lśniącej Słomce. Błękitek robi dużo tylko przy końcu.
- Nie, bo to ona jest główną bohaterką.

Główne działanie w opowiadaniu:

- Tak, ponieważ uratowanie Lśniącej Słomki przez Błękitka to była najważniejsza rzecz.
- Nie, ponieważ to Lśniąca Słomka idzie zobaczyć ludzi i powoduje kłopoty [a bez tego nie stałoby się to, co się stało].

Odpowiedź jest częściowo poprawna (1 pkt), jeśli uczeń ocenia proponowany tytuł, ale nie uzasadnia tego ważnością postaci, lecz pisze o zaletach lub zasługach postaci w sposób zgodny z tekstem LUB jeśli ogólnie opisuje cechy bohatera [uczeń zakłada, że tytułowy bohater musi być lepszy od innych postaci]:

- Tak, bo Błękitek był odważniejszy niż Lśniąca Słomka [porównanie pod względem cechy charakteru].
- Nie, ponieważ Lśniąca Słomka była lepszym myśliwym.

- Tak, bo Błękitek kazał Lśniącej Słomce brać rzeczy poważnie [porównanie pod względem władzy].
- Tak, Błękitek zatroszczył się o siostrę, gdy była w kłopotcie.

Odpowiedź jest niepoprawna (0 pkt), jeśli uczeń podaje ocenę lub nie proponowanego tytułu ORAZ w żaden sposób tego nie uzasadnia albo robi to niezgodne z tekstem, np.:

- To jest o Lśniącej Słomce [ale także o Błękitku].
- To jest tylko o Lśniącej Słomce [to nieprawda].
- Błękitek był/ Lśniąca Słomka była lepszym wilkiem [z tekstu to wcale nie wynika].
- Lśniąca Słomka lepiej brzmi [to można powiedzieć i bez tekstu].

Co uczeń musi zrobić, by wykonać to zadanie?

To zadanie jest trudne, uczeń musi zbadać i ocenić treść tekstu, jego układ, a także język. Uczeń powinien wnikliwie przeczytać opowiadanie, zrozumieć je, wiedzieć, jaką funkcję pełni tytuł, wyciągnąć wnioski pozwalające na podanie argumentów przemawiających za którymś z tytułów oraz odpowiednio te wnioski przedstawić. Pomimo wysokiego poziomu trudności zadania polscy czwartoklasiści bardzo dobrze poradzili sobie z tym pytaniem. Ich wyniki znajdują się znacząco powyżej średniej międzynarodowej.

	Średnia międzynarodowa		Polska	
	2016	2021	2016	2021
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi całkowicie poprawnej (2 pkt)	36,0	33,6	44,9	43,2
Odsetek uczniów, którzy udzielili odpowiedzi częściowo poprawnej (1 pkt)	17,0	15,2	36,0	27,1

Jak wykorzystać teksty do ćwiczeń z uczniami – przykłady

Historia o akceptacji Stoję murem za Bartkiem

Historia o akceptacji

Stoję murem za Bartkiem

Cytat pochodzi z książki: Marek Michalak, *Opowieści o tym, co w życiu jest ważne*, Wydawnictwo IBIS, Konin 2022, s. 64–66.

– Co to znaczy „akceptować”? – zapytała pani Temperówka. Miłosz chciał się zgłosić do odpowiedzi, ale jego kolega z ławki był szybszy.

– To znaczy: wypłacać pieniądze z bankomatu – Bartek ucieszył się, że zna odpowiedź.

– Możesz to wyjaśnić? Poprosiła pani Temperówka, nie chcąc od razu powiedzieć uczniowi, że się myli.

– Bankomat zawsze prosi o akceptację – krótko wyjaśnił Bartek, dziwiąc się, że pani Temperówka nie rozumiała, o co mu chodzi.

– Więc akceptacja to jest taki przycisk, który zatwierdza wypłatę pieniędzy – rozwinął swoją wypowiedź z powagą.

W klasie, jak pojedynczo rzucały się petardy, zaczął wybuchać śmiech. Śmiech to przyjaciel. Kiedy ktoś nas rozśmieszy, zapominamy o złym humorze. Śmiech może być także wrogiem. Ranimy osobę, z której się wyśmiewamy albo robimy jej żart, który śmieszy tylko nas. Takie raniące działanie śmiechu poczuł Bartek. Śmiało się z niego dwadzieścia osób, a on nie wiedział, co takiego śmiesznego zrobił lub powiedział.

Śmiali się wszyscy oprócz pani Temperówki i Miłosza. Ale tylko Miłosz zorientował się, że Bartek wcale nie żartował, naprawdę myślał, że słowo „akceptacja” odnosi się wyłącznie do wypłacania pieniędzy z bankomatu.

Pani Temperówka uznała natomiast, że specjalnie rozśmieszył

klasę, zrobił sobie żart i przeszkodził w prowadzeniu lekcji, bo przez pół godziny nie mogła opanować wciąż wybuchających śmiechem dzieci. Bartek dostał uwagę. Pani Temperówka długo pisała w jego dzienniczku i postawiła w czasie tego pisania dużo wykrzykników.

Chłopiec miał przynieść podpisy rodziców pod listem, w którym pani Temperówka napisała, jak źle zachowywał się ich syn na lekcji.

– Proszę pani, to niesprawiedliwe. Bartek naprawdę myśli, że akceptować, to wypłacać pieniądze z bankomatu. Ja go znam, on nie żartował – Miłosz został w klasie dłużej, aby porozmawiać z panią Temperówką.

Obrona kolegi na nic się zdała. Nauczycielka upierała się przy swoim. Czyli przy tym, że Bartek zrobił sobie z lekcji kabaret. Miłosz jednak nie zamierzał odpuścić:

– A nie może pani zaakceptować faktu, że Bartek się pomylił? Wtedy zachowanie Bartka będzie w porządku, a klasy nie. Nikt nie powinien śmiać się z Bartka. On chciał dobrze, pomylił się, ale nic złego ani śmiesznego nie zamierzał powiedzieć. Po prostu nie znał właściwego znaczenia słowa, o które pani pytała. Chociaż myślał, że zna. A pani go jeszcze za to ukarała...

Pani Temperówka często wpisywała uwagi do dzienniczków. Była z tego znana. Do tej pory nikt jednak nie odważył się jej powiedzieć, że się myli. A przecież najpoważniejszy dorosły może się mylić, prawda? I dobrze, by o tym wiedział. Każdemu można zwrócić uwagę, ważna jest tylko forma i sposób, w jaki to zrobimy. Jeśli robimy to grzecznie i kulturalnie, to jest to jak najbardziej w porządku.

– Miłoszu, to bardzo ładnie, że wstawiasz się za kolegą, ale nie będziesz mnie uczył, iak postępować z uczniami – pani Temperówka uważała się za nieomylną.

Po drodze ze szkoły Miłosz zastanawiał się, dlaczego pani Temperówka nie chce zmienić zdania.

– Niektórym trudno zaakceptować fakt, że mogą się mylić – próbowała wytłumaczyć mu mama, kiedy jej opowiedział, co wydarzyło się w szkole. – Mam nadzieję, że jutro porozmawiacie i pani Temperówka zmieni zdanie.

– I zaakceptuje moją i Bartka wersję wydarzeń?

– Dokładnie tak. Warto rozmawiać, tłumaczyć, próbować.

– Człowiek uczy się przez całe życie i nie zawsze od starszych, ale od tych, którzy w danym temacie mają rację, a ty zachowałeś się super. Stanałeś po słusznej stronie. Jestem z Ciebie dumny – dorzucił tato, przysłuchujący się rozmowie swojej żony i syna.

Pytania

O czym opowiada tekst

W czasie lekcji pani Temperówka zapytała dzieci, co znaczy słowo „akceptacja”. Do odpowiedzi zgłosił się Bartek i wyjaśnił, że akceptacja to wypłacanie pieniędzy z bankomatu, ponieważ w czasie tej operacji należy nacisnąć klawisz z napisem: *akceptuj*. Usłyszawszy tę wypowiedź, cała klasa wybuchnęła śmiechem, a pani bardzo się zezłościła i wpisała Bartkowi uwagę. Jedynie Miłosz się nie śmiał, ponieważ on jeden zrozumiał, że Bartek nie żartował, tylko naprawdę myślał, że takie jest znaczenie tego słowa. Po lekcji chłopiec podszedł do pani i próbował jej wyjaśnić sytuację, pani jednak pozostała niewzruszona. W domu Miłosz opowiedział całą historię rodzicom, którzy pochwalili syna za koleżeńską postawę i wyrazili nadzieję, że następnego dnia, po spokojnej rozmowie, pani zaakceptuje wersję wydarzeń chłopców i zmieni zdanie co do Bartka.

Pytanie 1

Dlaczego uczniowie po wypowiedzi Bartka zaczęli się śmiać?

- A. Liczyli na to, że nie będzie lekcji.
- B. Byli pewni, że kolega zażartował.
- C. Chcieli zrobić na złość pani Temperówce.
- D. Cieszyli się, że Bartek zdenerwował panią.

Odpowiedź poprawna

B – Byli pewni, że kolega zażartował.

Co uczeń musi zrobić, by wykonać to zadanie?

Uczeń musi wnikliwie przeczytać odpowiedź Bartka i ją zrozumieć. Wtedy zauważy, że uczniowie błędnie zrozumieli intencje kolegi i dlatego jego wypowiedź odebrali jako celowy żart.

Pytanie 2

Z jakiego powodu Bartek dostał uwagę?

Odpowiedź jest poprawna (1 pkt), jeśli uczeń zauważy jedną z następujących rzeczy: że Bartek dostał uwagę, ponieważ pani Temperówka myślała, że chłopiec celowo podał taką definicję akceptacji, gdyż chciał rozbawić kolegów lub że zrobił to, ponieważ chciał się powygłupiać.

Odpowiedź jest niepoprawna (0 pkt), jeśli uczeń nie wymienia żadnej rzeczy wskazanej powyżej, pisze w sposób zbyt ogólnikowy, np.:

- Bo pani była zła.
- Bo Bartek nie wiedział, co znaczy akceptacja.

Co uczeń musi wiedzieć, by wykonać to zadanie?

Gdy Bartek odpowiedział na pytanie, czym jest akceptacja, cała klasa zaczęła się śmiać.

W kontekście tekstu ważne jest to, że Bartek naprawdę myślał, że akceptacja to wypłacanie pieniędzy z bankomatu. Natomiast klasa i pani Temperówka uznali, że Bartek celowo dał taką

odpowieź, aby rozbawić rówieśników i zdeorganizować lekcję. Dlatego chłopiec zdenerwował panią i dostał uwagę.

Pytanie 3

Jak rozumiesz tytuł opowiadania *Stoję murem za Bartkiem*?

- A. Miłosz opowiada się po stronie Bartka.
- B. Miłosz trzyma stronę pani.
- C. Miłosz nie chce mieć nic wspólnego z Bartkiem.
- D. Miłosz nie rozumie postępowania Bartka.

Odpowiedź poprawna

A – Miłosz opowiada się po stronie Bartka.

Co uczeń musi zrobić, by wykonać to zadanie?

Zadanie ma wprawdzie formę zamkniętą, jednak, żeby wybrać odpowiednią odpowiedź, uczeń musi wnikliwie przeczytać całe opowiadanie. Tytuł uogólnia postawę Miłosza, a ponadto jest metaforyczny i tę metaforę uczeń musi prawidłowo odczytać, odnosząc się do tekstu. Uczeń powinien zauważyć, że jedynie Miłosz zrozumiał intencje kolegi i stanął w jego obronie.

Pytanie 4

Jak pani Temperówka zareagowała na to, że Miłosz zwrócił jej uwagę?

- A. Roześmiała się.
- B. Nie zmieniła zdania.
- C. Przyznała Miłoszowi rację.
- D. Usunęła Bartkowi uwagę.

Odpowiedź poprawna

B – Nie zmieniła zdania.

Co uczeń musi zrobić, by wykonać to zadanie?

Zadanie jest łatwe, uczeń powinien dokładnie przeczytać fragment tekstu, w którym Miłosz tłumaczy pani postępowanie Bartka oraz zwrócić uwagę na odpowiedź pani.

Pytanie 5

Z opowiadania dowiadujemy się, jakim chłopcem jest Miłosz. Napisz jedną cechę Miłosza i potwierdź ją przykładem jego zachowania.

Odpowiedź jest poprawna (2 pkt), jeśli zawiera dwa elementy: jedną cechę charakteru (sprawiedliwy, koleżeński, empatyczny, życzliwy, prawy, odważny, itp.), która ma uzasadnienie w tekście, oraz jeden przykład zachowania, które świadczy o tej cesze:

- Sprawiedliwy – decyduje się sprzeciwić pani i wyrazić swoje zdanie w słusznej sprawie.
- Koleżeński – wstawił się za kolegą u pani i próbował wyjaśnić jego odpowiedź.

- Empatyczny – wstawił się za kolegą u pani i próbował wyjaśnić jego odpowiedź.
- Życzliwy – wstawił się za kolegą u pani i próbował wyjaśnić jego odpowiedź.
- Prawy – decyduje się sprzeciwić pani i wyrazić swoje zdanie w słusznej sprawie.
- Odważny – decyduje się sprzeciwić pani i wyrazić swoje zdanie w słusznej sprawie.

Odpowiedź jest częściowo poprawna (1 pkt), jeśli uczeń wymienia tylko cechę albo tylko przykład zachowania świadczący o tej cesze.

Odpowiedź jest niepoprawna (0 pkt), jeśli uczeń nie wymienia żadnej rzeczy wskazanej powyżej/ pisze zbyt ogólnikowo, np.:

- Był fajnym kolegą.
- Dobrze się zachował.

Co uczeń musi zrobić, by wykonać to zadanie?

Uczeń musi przeanalizować słowa i zachowanie Miłosa, a następnie nazwać ujawniające się w nich cechy charakteru. To, że Miłosa wstawił się za kolegą u pani i próbował wyjaśnić jego odpowiedź, pokazuje jego koleżeńskość i empatię. Fakt, że decyduje się sprzeciwić pani i wyrazić swoje zdanie w słusznej sprawie świadczy o jego odwadze i poczuciu sprawiedliwości. Ponadto jest chłopcem kulturalnym, ponieważ zwraca uwagę na słowa, które mówi, i na formę swojej wypowiedzi.

Pytanie 6

Wyjaśnij, dlaczego tata był dumny z Miłosa.

Odpowiedź jest poprawna (1 pkt), jeśli uczeń zauważy, że tata był dumny z Miłosa, ponieważ (jedno z poniższych):

- Stanął w obronie kolegi.
- Bronił kolegi.
- Wystąpił w słusznej sprawie.
- Stanął w obronie swoich przekonań.

Odpowiedź jest niepoprawna (0 pkt), jeśli uczeń nie wymienia żadnej rzeczy wskazanej powyżej, pisze zbyt ogólnikowo, w niewystarczający sposób nawiązuje do tekstu, np.:

- Tacie podobało się zachowanie Miłosa.
- Bo Miłosa dobrze zrobił.

Co uczeń musi wiedzieć, by wykonać to zadanie?

Żeby odpowiedzieć prawidłowo, uczeń musi dokładnie przeanalizować ostatni fragment opowiadania, w którym Miłosa relacjonuje tacie sytuację na lekcji oraz komentarz taty do opowieści syna. Wtedy zauważy, że ojciec był dumny z postawy Miłosa, który wykazał się koleżeńską postawą i miał odwagę stanąć w obronie kolegi.

Pytanie 7

Co znaczy słowo akceptacja?

- A. Sympatia do kogoś.
- B. Chęć zmiany czegoś.

- C. Uznanie czegoś za dobre.
- D. Zmiana czegoś.

Odpowiedź poprawna

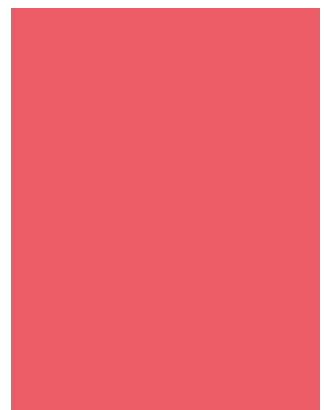
C – Uznanie czegoś za dobre.

Co uczeń musi zrobić, by wykonać to zadanie?

Zadanie ma charakter podsumowujący: pokazuje, czy czytelnik zrozumiał znaczenie słowa-klucza w opowiadaniu. Uczeń musi wiedzieć, że nieprawidłowe zrozumienie tego pojęcia przez jednego z bohaterów miało swoje konsekwencje, doprowadziło do poważnego nieporozumienia.

Ja wam pokażę!

Ja wam pokażę!

Cytat pochodzi z książki Tomasz Małkowski, *O Kamilu, który patrzy rękami*, Wydawnictwo Adamada, Gdańsk 2019, s. 5, 42–44.

Zuzia ma sześć lat i pięcioletniego brata Kamila, który ma jasne włosy. Możemy też zacząć od Kamila: ma pięć lat i sześciolletnią siostrę Zuzię o kasztanowych włosach. Ale Kamil nie wie, jaki kolor mają kasztany, gdyż urodził się niewidomy.

Jak to jest być niewidomym? Zamknij oczy, a jeszcze lepiej zawiąż je sobie szalikiem. Teraz idź do łazienki i umyj ręce. Tylko nie wpadnij do pralki! Przecież nie jesteś brudną skarpetką. Idź, ja tu zaczekam. (...)

Kamil miał urodziny i z tej okazji rodzice zabrali jego i Zuzię do restauracji. Kamil jadł tam kiedyś danie, które mu strasznie smakowało. Nazywało się: kociołek czarownicy.

Kiedy weszli, wszystkie stoliki z wyjątkiem jednego były zajęte. Ten jeden czekał specjalnie na nich, gdyż tata zarezerwował go przez telefon.

Kelner podał rodzicom karty dań.

– Czy dzieciom też? – spytał.

– Nie – powiedziała mama. – Jeszcze nie umieją czytać.

– Ja w ich wieku od dawna czytałem – odezwał się elegancki pan przy sąsiednim stoliku. Siedział tam z dwoma innymi panami. Niby mówił do nich, ale tak naprawdę – do mamy. Widać uważał, że wolno mu sprawiać przykrość innym ludziom, gdyż jest od nich bardziej elegancki.

– Poproszę kociołek czarownicy – oznajmił Kamil.

– Niestety, kociołki już się skończyły – odparł kelner.

– Co?! – krzyknął Kamil. I mało się nie rozplakał.

– Rozwydrzony bachor – stwierdził elegancki pan. – Dobrze mu tak. Sprzątnąłem mu sprzed nosa ostatni kociołek.

Zuzia zauważyła, że trzej panowie jeszcze czekają na swoje dania.

– Milek, spróbuj czegoś innego – poradziła mama. – Na pewno też będzie dobre.

– Ale ja chciałem kociołek...

– I te ciemne okulary w restauracji! – prychnął pan. – Mały gadżeciarz!

Tamci dwaj panowie obrócili się, żeby zobaczyć małego gadżeciarza.

– Sam jesteś gadżeciarz – burknęła Zosia. – Musisz się chwalić tabletem?

Elegancki pan tak trzymał tablet, żeby wszyscy widzieli, że to najnowszy model.

– Zuzia – fuknęła mama. – Tak nie wolno!

– A jemu wolno? Czemu mówi tak brzydko o Milku?

Mama pomyślała, że Zuzia ma rację. Ludzie w restauracji też tak pomyśleli. Za to elegancki pan poczerwieniał ze złości.

– Ty smarkulo! – huknął. – Albo mnie zaraz przeprosisz, albo...

– Albo co? – spytał niewinnie tata.

– Albo każę was stąd wyrzucić!

W restauracji zrobiło się cicho jak makiem zasiał.

– Sam się wyrzuć! – powiedział wtedy Kamil. – Zepsułeś mi urodziny i wcale nie przez kociołek.

Kamil mówił do pana, ale głowę obrócił do Zuzi. Wszyscy zrozumieli, że jest niewidomy.

Elegancki pan ryknął na całą salę.

– Kelner! Proszę wyprowadzić tych ludzi!

Kelner podszedł do eleganckiego pana. Stanął nad nim bez słów i splótł ręce na piersiach.

– Co to ma znaczyć?! – wrzasnął pan.

Wtedy jacyś państwo wstali od stolika, podeszli do eleganckiego pana i też stanęli nad nim z rękoma splecionymi na piersiach. Potem do tych państwa dołączyli inni ludzie. W końcu cała restauracja stała wokół stolika eleganckiego pana. Tylko Kamil z rodziną siedzieli.

– Idziemy stąd! – powiedział pan do tamtych dwóch panów. W drzwiach obrócił się, pogroził wszystkim palcem i warknął:

– Ja wam pokażę!

Kelner machnął ręką, jakby odganiał bzyczącą muchę. Nachylił się nad Kamilem.

– Zaraz dostaniesz kociołek czarownicy – powiedział. I zawołał:

– Proszę państwa, Milek ma dziś urodziny. Zaśpiewajmy mu *Sto lat!*

I wszyscy zaśpiewali. A potem złożyli Kamilowi życzenia. Milek jeszcze nigdy nie miał tylu gości na urodzinach!

Pytania

O czym opowiada tekst

Pięcioletni Kamil, który jest niewidomy, wraz z siostrą i rodzicami świętuje w restauracji swoje urodziny. Szybko okazuje się, że nie ma już jego ulubionej potrawy – kociołka czarownicy. Ostatnie dostępne danie zamówił elegancki pan, który siedzi przy sąsiednim stoliku. Elegancki pan wygłasza bardzo nieuprzejme komentarze pod adresem Kamila – dziwi się, że chłopiec nie potrafi czytać, uważa, że popisuje się ciemnymi okularami i nazywa go rozwydrzonym bachorem. Kelner i wszyscy goście w restauracji stają w milczeniu wokół stolika aroganckiego pana i zmuszają go do opuszczenia lokalu. Kamil dostaje swoje ulubione danie, a wszyscy zgromadzeni w restauracji śpiewają mu „Sto lat”.

Pytanie 1

Dlaczego Kamil nigdy nie widział koloru włosów siostry?

Odpowiedź jest poprawna (1 pkt), jeśli uczeń zauważa, że Kamil jest niewidomy: Kamil nie widzi/ Kamil jest niewidomy.

Odpowiedź jest niepoprawna (0 pkt), jeśli uczeń nie wskazuje w żaden sposób, że Kamil jest niewidomy; pisze zbyt ogólnie, nie nawiązuje wystarczająco do tekstu, np.:

- Tacie podobało się zachowanie Kamila.
- Patrzył na Zuzię.

Co uczeń musi zrobić, by wykonać to zadanie?

Uczeń musi wyszukać informację zawartą w pierwszym akapicie opowiadania. Zadanie nie jest trudne, jednak bardzo ważne. By odpowiednio zrozumieć dalszą część historii, uczeń musi mieć świadomość, że Kamil nie widzi.

Pytanie 2

Narrator zachęca czytelnika do wyprawy do łazienki, ponieważ chce, żeby czytelnik:

- A. Umył ręce przed czytaniem książki.
- B. Włożył skarpetki do pralki.
- C. Wczuł się w sytuację osoby niewidomej.
- D. Spojrzał w lustro przy wiązaniu szalika.

Odpowiedź poprawna

C – Wczuł się w sytuację osoby niewidomej.

Co uczeń musi zrobić, by wykonać to zadanie?

Żeby wybrać odpowiednią odpowiedź, uczeń musi wnikliwie przeczytać drugi akapit i zrozumieć intencje narratora. Narrator wspomina co prawda o myciu rąk, skarpetkach w pralce i wiązaniu szalika (odpowiedzi A, B i D), jednak czytelnik musi zauważyć, że są to żartobliwe uwagi, a sens akapitu

koncentruje się wokół wyprawy do łazienki z zamkniętymi oczami. Próba wykonania tak zwyczajnej czynności ma uświadomić odbiorcy, z jakimi trudnościami na co dzień zmagają się osoby niewidome.

Pytanie 3

Dlaczego rodzina Kamila wybrała się do restauracji?

Odpowiedź jest poprawna (1 pkt), jeśli uczeń pisze, że rodzina wybrała się do restauracji, ponieważ Kamil miał urodziny:

- By świętować urodziny Kamila.
- Bo Kamil miał urodziny i często na urodziny chodzi się do restauracji na uroczysty obiad lub kolację.

Odpowiedź jest niepoprawna (0 pkt), jeśli uczeń nie nadmienia, że Kamil miał urodziny, pisze zbyt ogólnikowo, nie trzyma się tekstu, np.:

- Bo lubili chodzić do restauracji.
- Już tam kiedyś byli, więc teraz też poszli.

Co uczeń musi zrobić, by wykonać to zadanie?

Uczeń musi wyszukać informację w tekście. Informacja o urodzinach jest istotna w kontekście całego tekstu. Pozwala czytelnikowi lepiej zrozumieć emocje bohatera: zarówno wtedy, gdy pada on ofiarą komentarzy eleganckiego pana, jak i gdy wszyscy goście w restauracji składają Kamilowi życzenia.

Pytanie 4

Dlaczego Kamil po przyjsciu do restauracji był tak rozczarowany, że „o mało się nie rozplakał”?

- A. Czuł się niepewnie w obcym miejscu.
- B. Nie było już jego ulubionego dania.
- C. Kelner zachował się nieuprzejmie.
- D. Nie było wolnych stolików.

Odpowiedź poprawna

B – Nie było już jego ulubionego dania.

Co uczeń musi zrobić, by wykonać to zadanie?

Uczeń musi dokonać interpretacji fragmentu tekstu, by określić przyczynę emocji bohatera. Zadanie skłania czytelnika do uważnego śledzenia nie tylko uczuć, ale też kompozycji opowiadania i prowadzi do zrozumienia sensu całego tekstu. Początkowo brak ulubionego dania wywołuje rozczarowanie Kamila, które się jeszcze pogłębia, gdy się okazuje, że ostatnie dostępne danie zamówił niesympatyczny gość. Tym większa jest radość bohatera, gdy ostatecznie otrzymuje ulubioną potrawę.

Pytanie 5

Tytuł opowiadania to fragment wypowiedzi jednego z bohaterów. Odszukaj tę wypowiedź i dokończ zdanie. Wypowiedź bohatera zawiera:

- A. Pogrózkę.
- B. Obietnicę.
- C. Zachętę.
- D. Wdzięczność.

Odpowiedź poprawna

A – Pogrózkę.

Co uczeń musi zrobić, by wykonać to zadanie?

Uczeń musi wyszukać w tekście słowa eleganckiego pana, które padają w chwili, gdy zmuszony zostaje do opuszczenia restauracji. Następnie musi odczytać intencję tej wypowiedzi, odnosząc ją do sytuacji i całego zachowania bohatera.

Pytanie 6

To, co robił elegancki pan, mówi nam, jakim był człowiekiem. Napisz, jaki był elegancki pan, i podaj przykład jego zachowania, które o tym świadczy.

Odpowiedź jest całkowicie poprawna (2 pkt), jeśli uczeń zawiera w niej dwa elementy: jedną cechę charakteru (zarozumiały, arogancki, nieuprzejmy, pozbawiony empatii, złośliwy itp.), która ma uzasadnienie w tekście, oraz jeden przykład zachowania, które świadczy o tej cesze. Dopuszcza się parafrazy, jeśli tylko jest jasne, którą cechę uzasadniają.

Zarozumiały:

- Chwali się tym, że bardzo wcześnie zaczął czytać.
- Chwali się swoim tabletem.

Arogancki:

- Chce wyrzucić rodzinę Kamila z restauracji bez powodu.
- Obraża Kamila i Zuzię, nazywając ich gadźeciarzem i smarkulą.

Nieuprzejmy:

- Chce wyrzucić rodzinę Kamila z restauracji bez powodu.
- Obraża Kamila i Zuzię, nazywając ich gadźeciarzem i smarkulą.

Złośliwy:

- Cieszy się, że zamówił kociótek czarownicy i pozbawił Kamila jego ulubionego dania.

Pozbawiony empatii:

- Nie zastanawia się, że może Kamil jest niewidomy, i z tego powodu ma czarne okulary

Odpowiedź jest częściowo poprawna (1 pkt), jeśli uczeń podaje cechę, ale bez jej uzasadnienia.

ALBO

Uczeń nie wskazuje cechy, ale pisze o którymś z zachowań z powyższej listy.

Odpowiedź jest niepoprawna (0 pkt), jeśli uczeń nie podaje cech ani zachowań, nie odnosi się do pytania, pisze zbyt ogólnie, np.:

- Pan był elegancki.
- Pan był niemiły.

Co uczeń musi zrobić, by wykonać to zadanie?

Uczeń musi przeanalizować słowa i zachowanie eleganckiego pana, a następnie nazwać ujawniające się w nim cechy charakteru. Sposób, w jaki elegancki pan wygłasza swoje komentarze, wyraźnie wskazuje na jego nieuprzejmość i arogancję, a fakt, że w ogóle nie zwraca uwagi na uczucia małego chłopca jasno pokazuje, że jest zupełnie pozbawiony empatii i wrażliwości. Czytelnik powinien zauważyć bardzo obraźliwy charakter słów, które padają z ust eleganckiego pana. Fakt, że przechwala się on wczesnym opanowaniem umiejętności czytania i manifestacyjnie obnosi się swoim tabletem, pozwala zauważyć, że jest osobą bardzo zarozumiałą.

Pytanie 7

Dlaczego goście w restauracji stanęli „z rękoma splecionymi na piersiach” wokół stolika eleganckiego pana?

- A. Chcieli dokładnie obejrzyć jego tablet.
- B. Chcieli zmusić go do opuszczenia restauracji.
- C. Byli ciekawi, co ma on do powiedzenia.
- D. Próbowali lepiej zrozumieć jego zachowanie.

Odpowiedź poprawna

B – Chcieli zmusić go do opuszczenia restauracji.

Co uczeń musi zrobić, by wykonać to zadanie?

Żeby wybrać prawidłową odpowiedź, uczeń musi zinterpretować całą sytuację przedstawioną w opowiadaniu. Goście w restauracji gromadzą się wokół stolika eleganckiego pana, naśladując kelnera, ponieważ chcą zaprotestować przeciwko temu, jak obraźliwe pan potraktował chłopca. Uczeń musi odczytać intencje zachowania gości, które jest konsekwencją całego postępowania eleganckiego pana.

Pytanie 8

Jaka nauka płynie z tego opowiadania?

Odpowiedź jest poprawna (1 pkt), jeśli uczeń nawiązuje do negatywnej oceny postępowania eleganckiego pana lub do pozytywnej oceny zachowania kelnera i gości w restauracji:

- Goście wstawili się za Kamilem i jego rodziną, ponieważ widzieli, że elegancki pan ich obraża, nie wiadomo dlaczego.
- To były urodziny Kamila i kelner chciał, by świętowali w przyjemnej atmosferze, więc

wyprosił niegrzecznego eleganckiego pana.

- Osoby niegrzeczne lub nieszanujące innych i ich obrażające powinny być wypraszane z restauracji i tak właśnie zachowali się goście i kelner.
- Goście byli mili dla Kamila i jego rodziny, bo rodzina zachowywała się przyjaźnie wobec wszystkich.
- Goście pokazali eleganckiemu panu, że nie można obrażać innych.

Odpowiedź jest niepoprawna (0 pkt), jeśli uczeń w wyraźny sposób nie zrozumiał opowiadania i pisze zbyt ogólnikowo, nie ocenia zachowania bohaterów, np.:

- Bo byli fajnymi ludźmi.
- Elegancki pan został wyproszony.

Co uczeń musi zrobić, by wykonać to zadanie?

Zadanie ma charakter podsumowujący – pokazuje, czy czytelnik zrozumiał sens opowiadania. Przesłanie tekstu nigdzie nie jest wyrażone wprost. Uczeń musi dokonać analizy postępowania wszystkich bohaterów i samodzielnie wyciągnąć wniosek.